

ARISTOTELIS

DE ORTV ET INTERI-
TV LIBRI DVO,

*Ioachimo Perionio interprete : per Nicolaum
Grouchium correcti & emendati.*

LVTETIAE PARISIORVM

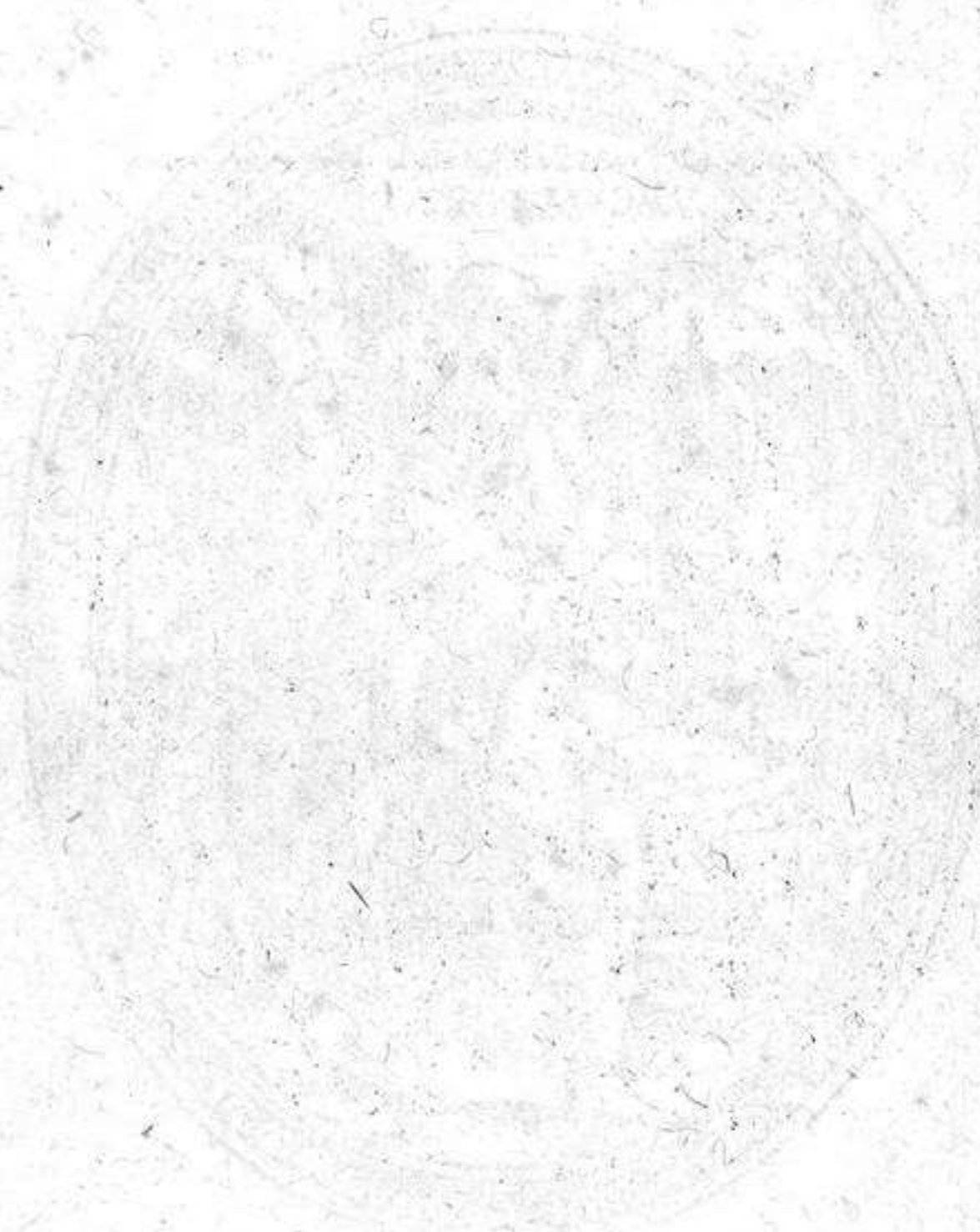
*Apud viduam Mauricij à Porta, in Clauso Brunello,
Ad D. Claudij insigne.*

1554.

R/3.017

ARISTOTELIS
DE ORTU ET INTERI
TU LIBRI DVO

Interpretatio Peronymi interpretis: per Nicolaeum
Gronovium correcti et emendati.

INSTITUTAE PARISIENSIS
Ad D. Claudii insigne.

1774

ARISTOTELIS DE ORTV
ET INTERITV LIBER I.

Ortus autem interitusque eorum omnium quæ natura oriuntur ac intereunt, tum causæ, tum rationes explicandæ sunt: & præterea de accretione ac commutatione dicendum est, quid utrumque sit, & utrum eadem natura statuenda sit commutationis atque accretionis, an sua utriusque, quemadmodum etiam diuersis nominibus exprimuntur. Veterum quidem alij ortum eum qui simplex appellatur, commutationem esse dicunt, alij aliud ortum, aliud commutationem. Ii enim qui vnum omnia esse dicunt, omniaque ex vno generant, idem commutationem ortumque coguntur confiteri, & quod propriè generatur, commutari. Qui autem in pluribus vno materiam rerum consistere ponunt, vt Empedocles, vt Anaxagoras, vt Leucippus, ij diuersa illa esse definiunt. Quanquam Anaxagoras suam ipsius vocem ignorauit. Ait enim oriri & interire idem quod commutari, efficere: multaque elementa statuit, quemadmodum cæteri: quorum Empedocles corporea quidem quatuor, omnia autem iis quæ vim mouendi efficiendique habent, adiunctis, sex numero complectitur. Anaxagoras autem innumerabilia, Leucippusque & Democritus. Ille enim ea quæ similes inter se partes habent, vt ossa, carnem, medullam, cæteraque omnia, quorum cuiusque pars eiusdem est nominis ac generis, elementa facit. Democritus verò ac Leucippus ex indiuiduis corporibus cætera constare asseuerant: hæc autem infinita esse multitudine, formarumque infinitum esse numerum: cætera verò inter se iis differre, ex quibus constant, eorumque & situ & ordine. Anaxagoras autem ab Empedocle videtur discrepare. Hic enim ignem, aquam, aëra & terram quatuor elementa ponit, & magis simplicia, quàm carnem & ossa, aliaque eiusdem generis quæ similes inter se partes ha-

Cap. I.
A. ij.

bent. Ille autem hæc quidem simplicia & elementa, terram verò, ignem & aëra concreta. Horum enim ea esse quasi seminarium. Is ergo qui ex vno omnia conflant, ortum ac interitum commutationem esse, confiteri coguntur. Semper enim subiecta materia vna, eademque manet: cum autem ita fit, commutari dicimus. Qui autem plura genera faciunt, ij necesse est commutationem ab ortu differre concedant. Horum enim & coagmentatione & dissipatione, rerum ortus interitusque consequuntur. Itaque Empedocles etiam hoc modo ait, Nullius est natura, sed vna est mistio, mistarumque prius secretio rerum. Illud ergo perspicuum est, hanc sententiam eorum decretis esse consentaneam, eorumque hanc esse sententiam. Is verò etiam necesse est commutationem aliquid esse præter ortum concedere, quod tamen eorum orationi repugnat. Veram autem esse hanc orationem nostram hinc facile perspicui licet. Vt enim cum res quiescit, in ea mutationem quæ accessio & decessio dicitur, consequi animaduertimus: sic commutationem, cum interea per ea quæ dicunt qui plura initia vno faciunt, sequi non possit vlla commutatio. Affectiones enim, quibus hanc mutationem euenire dicimus, elementorum distinctiones sunt ac differentie, vt calor, frigus, candor, atrox, ariditas, humor, duricies, mollitudo, & vnūquodque cæterorum. Id quod ait etiam Empedocles,

” Nos calidum solem, nos cernere possumus album,

” Ast imbrem semper nigrum, sempérque rigentem.

Similique modo de cæteris statuit. Quapropter si fieri non potest, vt ex igne oriatur aqua, nec ex aqua terra: ne ex albo quidem quicquam nigrum, nec ex molli durum reddetur. Eademque est aliorum ratio. Atqui positum est hoc esse commutationem. An non etiam perspicuum est, materiam vnã semper contrariis proponendam esse, siue loco res moueantur, siue crescant, aut decrescant, siue etiam commutentur? Præterea vt hoc etiã commutatio sit eadem ratione necesse est. Si enim cõmutatio est, vnū etiam elementū subiicitur: & vna omnium materia, eorum quæ alia in alia se vertunt, & si vnū subiicitur, commutatio est. Ac Empedocles quidē & cū iis quæ constat esse, & secum pugnancia videtur dicere. Simul enim & elementa nulla aliud ex alio oriri dicit, sed ex elemētis cætera omnia: & cū vniuersam naturã in vnū cõtraxit præter discordiã,

ex

ex vno rursus omnia gigni fatetur. Ita ex vno quodā eorū quæ distinctionibus quibusdam secernuntur, & affectionibus, aliud aqua, aliud ignis extitit, quemadmodum solem candidum & calidū, terram grauem durāque esse dicit. Detractis ergo his dissimilitudinibus. (detrahi enim possunt, cum sint ortæ) profectō & terra ex aqua, & aqua ex terra oriatur necesse est: itēque cætera omnia non tum modò, sed etiam hoc tempore, si in eis affectionum proprietatūmq; vicissitudo consequatur. Sunt enim in iis quæ & adesse posse dixit, & rursus abesse, præsertim cum etiam nunc inter se illius sententia, discordia, concordiaque discrepent. Itaque etiam tum ex vno orta sunt. Non enim quidem certè tum cum ignis, aqua & terra confusa etiam erant, hæc constabat rerū vniuersitas. Atque etiam illud dubium est, vtrum hoc vnum, an plura illa principium statuendum sit, ignem dico & terram, eaque quæ sunt eiusdem generis. Qua enim ex parte vnum quasi materia subiicitur, ex quo terra & ignis mutatione motūque nascuntur, ea elementū vnum dicitur. Qua autem hoc per quandam compositionem illorum concursu oritur, illaque ex dissipatione ac secretionem, illa elementi potius speciē gerunt, naturæque ordine priora sunt. Om- Cap. 2.

nino igitur de ortu interitūque rerum simplici dicendum est, an sit necne, & quis eorum sit modus, ac de cæteris motibus qui verè ac propriè hoc nomine appellantur, accretio inquam, & commutatio. Plato quidem solū de ortu & interitu differuit, quemadmodum rebus conuenirent, nec de omni ortu, sed de elementorum origine. Quo porrò modo carnes, vel ossa, vel aliquid aliud eiusdem generis nascerentur, nihil tradidit, nec præterea de commutatione, & accretione, quemadmodum in res caderent. Atque vt summatim dicam, præter ea quæ primo aspectu apparent, nemo, excepto Democrito, de vlla re disputauit. Hic autem curam diligentiamque adhibuisse videtur vt de rebus omnibus diceret, sed in modo peccauit. Neque enim quisquam, iam vt dixi, de accretione præcepit, nisi fortè quòd quiuis dicere potuisset, similis rei accessione omnia augescere, quo autem modo id fiat, non item: nec de admixtione, nec de vlla propemodum alia re, veluti quomodo aliud faciat, aliud accipiat naturales impulsiones. Democritus autem & Leucippus ex eis figuris quas fecerunt, commutationem & or-

A. iij.

tum faciunt, dissipatione & concursatione ortum ac interitum, ordine verò & situ commutationem. Quoniam autem verum in eo quod videatur consistere putauerunt, eaque quæ videantur, & contraria & infinita, figurarum infinitum numerum esse posuerunt. Itaque eius quod concretum est mutationibus idem alij atque alij contrarium videri: commutarique exiguae rei admixtione: omninoque vno commutato aliud videri. Ex iisdem enim literis tragoediam comœdiámque fieri. Sed quoniam ferè omnibus aliud ortus videtur esse, aliud commutatio, resque oriri ac interire coagmentatione & discretione, commutari verò affectionum vicissitudine, de his accuratè videndum est. Habent enim hæc questionum tum multas, tum quæ à ratione non sunt alienæ. Si enim congregatio est ortus, multa incommoda sequuntur. Sunt autem rursus aliæ rationes quæ vim habent ad cogendum aduersarium, nec facile discuti possunt, quibus ostenditur aliter fieri non posse. Ac si congregatio non est ortus, aut non esse ortum omnino, aut à commutatione non distingui. At enim & si hoc difficile est ad explicandum, tamen danda opera est, vt explicetur. Principium autem horum est omnium, vtrum hoc modo res & oriantur & commutentur, & augeantur, eaque quæ his contraria sunt, ferant & quasi patiantur, vt primæ magnitudines indiuiduæ sint, an nulla sit indiuidua magnitudo. hoc enim magnopere refert. Rursusque si magnitudines indiuiduæ sunt, vtrum quemadmodum Democrito & Leucippo placet, hæc sunt corpora, an vt in Timæo scriptum est, extremitates. Atque hoc quidem ipsum, quemadmodum alio loco diximus, absurdum est, in extremitates magnitudines diuidi. Itaque magis consentaneum est, indiuidua esse corpora, quanquam hoc quoque valde absurdum est. Veruntamen horum quidem ratione & sententia tam commutatio quam ortus existere potest, vt iam dixi, situ & ordine in eadem re mutato, figurarumque differentiis, id quod Democritus facit. Itaque colorem esse negat, mutatione enim res colorari. Eorum autem sententia qui magnitudines in extremitates diuidunt, non item: nihil enim præter solida extremitatum compositione existit, propterea quòd affectionem nullam ex se possunt gignere. In causa est imperitia, quæ eos impedit, quo minus consentanea perspicere possint. Itaque

que

que ij omnes qui magis versati sunt in physicis, facilius possunt eiusmodi principia ponere, quæ facilius & sæpius sibi constare possint. Qui autem rationum multitudine contenti ad res ipsas non attendunt, ij per paucis inspectis, facilius mentem suam explicant. Atque etiam ex his intelligi licet, quantum inter eos intersit, qui physicè considerant, & qui rationum tantum momenti nituntur. Aliis enim magnitudines indiuiduæ esse dicuntur, quia alioqui illud quod ipsi ponunt αὐτὸ ἴσχυον multa esse concluderetur. Democritus autem propriis physicisque rationibus adductus videbitur. Quod progressu disputationis planum fiet. Habet enim dubitationem, si quis ponat aliquod corpus & magnitudinem quæ omni ex parte diuidua sit, idque fieri possit. Quid enim erit illud quod diuisionem effugiet? Si enim vndique diuidua est, atque id fieri potest siue simul eadem in omnem partem diuisa erit (etiam si non simul ea diuidebatur) siue id fiat, nihil erit absurdi. Nec alia erit ratio si per medium ista fiat diuisio. Omninoque si ea illius natura sit vt diuidi possit, quanquã diuisa sit, nihil absurdum sequetur: quãdoquidem si in decies millies dena millia diuisa sit, nullum sequetur incommodum, etsi nemo vnquã fortasse diuisurus sit. Quoniam igitur omni ex parte talis est natura corporis, diuidatur. Quid ergo reliquum erit? magnitudo? fieri enim non potest, erit enim aliqua non diuisa. At omni ex parte diuidua esse posita est. Atqui si nullum erit corpus, nec magnitudo, & tamen diuisio erit, aut ex punctis erit, & magnitudinis expertia erunt ea ex quibus constat, aut nihil omnino. Ita siue ex nihilo fiat, siue concretum sit, vniuersum etiam nullum erit reuera, sed tantum esse videbitur. Itẽmque si ex punctis constet, non erit vlla quantitate & magnitudine præditum. Cũ enim in vna magnitudine alia ab aliis contingebantur, vnãque magnitudo erat, erantque omnia, nihilo totum maius reddebant. Nam cũ in duo plurãue diuisum est, nihilo minus aut maius, quã prius, existit. Ita si vniuersa puncta componantur, nullam efficient magnitudinẽ. Quin etiam si quod quasi ramentum ex corpore quod diuisum erit oriatur, & ita à magnitudine aliquod corpus proficiscatur, eadẽ ratio repetetur, quomodo illud diuiduũ sit. Sin nõ corpus, sed forma quædam separabilis, aut affectio sit, id quod abscedit, sitq; magnitudo,

A. iij.

puncti vel tactus sic affecti, profecto absurdum est magnitudinem esse ac constare ex non magnitudinibus. Præterea alicubi erunt puncta etiam immobilia, aut quæ mouentur. Et semper tactus unus ita duorum quorundam est, ut aliquid sit præter tactum, diuisionem atque punctum. Ita si quoduis corpus, aut quamuis magnū omni ex parte diuiduū esse ponetur, hæc omnia incommoda sequentur. Præterea cum lignum iam sectum, aut aliquid aliud composuero, rursus unum, par erit & æquale: idem igitur fiet si in quouis puncto lignum diuisero. Vim ergo habet ut in omnem partem diuisum esse possit. Quid ergo est quod superest post diuisionem? Nam ut sit etiam affectio quædam, at certe quomodo in hæc diuiditur, aut ex his existit, aut quomodo hæc separantur? Ita si magnitudines ex tactionibus & punctis constare non possunt, corpora tandem & magnitudines quædam indiuiduæ sint necesse est. Atqui ij qui hæc concesserint, nihilominus incommodum suscipere cogentur. De quibus etsi alio loco disputatum est, tamen danda opera est, ut hæc dissoluantur. Itaque ab initio repetenda est quæstio. Omne quidem corpus quod sensu percipitur, non est absurdum esse & diuiduum in omni puncto, & indiuiduum: quod enim diuiduum est potestate, illud erit reipsa. At fieri non posse videtur, ut eam vim habeat, ut simul in omnem partem diuidi possit. Si enim fieri possit & esse aliquando potest, non tamen ita, ut reipsa utrunque simul sit & diuiduum, & diuisum, sed diuisum in quouis puncto. Nihil ergo erit reliquum, corpusque quod interit, in id quod non est corpus occidit, & renascetur, aut ex punctis, aut certe ex nihilo. Quod quo modo fieri potest? Illud tamē perspicuū est, corpus in eas magnitudines quæ ipsæ seorsum ac per se coherent, atque in minores, easque & inter se distantes & separatas diuidi. Non igitur si in partes diuidatur, infinita sectio erit, nec simul in quouis puncto diuisum esse potest. non enim fieri potest, nisi ad certum quendam terminum. Necesse est igitur indiuiduas magnitudines inesse quæ sub sensum non cadant, præsertim si ortus congregatione & secretionem interitus existant. Atque hæc quidem ratio est, quæ cogere videtur, indiuiduas esse magnitudines. Captiosam autem eam esse dum latet, & quatenus lateat, dicamus. Quoniam enim punctum cum puncto non coheret, omni ex parte diuiduum esse,

est

est quatenus in magnitudine reperitur, est quatenus non reperitur. Videtur autem hoc esse quando admittitur, ubiuis & in omni parte punctum esse: unde fit magnitudinem in nihilum diuidi. omni enim in parte punctum esse. Ita vel ex tactionibus magnitudinem constare, vel ex punctis. Hoc autem est quatenus in omni parte insit, propterea quod vnum ubique est, & vt vnumquodque punctum, sic omnia: sed plura vno non sunt: neque enim sunt coherencia. Vnde fit vt isto modo non sint in omni parte. Si enim per dimidiam partem diuiduum sit, in punctum etiam quod coheret, diuiduum erit. At non est. Neque enim punctum puncto est continens. hoc autem diuisio est & compositio. Quocirca est & congregatio & secretio, sed nec in indiuidua, nec ex indiuiduis (multa enim incommoda hinc sequerentur) nec ita, vt in omnem partem diuisio existat, (si enim punctum puncto continuatum esset, hoc fieret) sed in parua & minora secretio est, congregatio autem ex minoribus. Nec verò absolutus & perfectus ortus congregatione secretionéque definita est, vt quibusdam placet, qui eam etiam mutationem quæ in natura coherente fiat, commutationem volunt esse: atque hoc ipsum est in quo omnis eorum error cernitur. Non enim absolutus ortus & interitus congregatione & secretione existit, sed cum aliquid ex hoc in illud mutatur. Alij autem omnem talem mutationem commutationem esse existimant: in quo tamen differentia est & delectus adhibendus. In subiecto enim hoc forma, illud materia tribuitur. Ac cum in his rebus mutatio fit, ortus erit vel interitus: cum autem in affectionibus & iis quæ non per se conueniunt, tum est commutatio. Quæ autem secernuntur & congregantur, tum facile, tum agrè intereunt & occidunt. Si enim aqua in minutas partes diuidatur, celerius in aëra se vertit. Sin autem cogatur, tardius. Quod his quæ deinceps trademus, planius fiet. Nunc hoc tantum constitutum sit, fieri non posse, vt ortus sit cōcretio quam nonnulli esse dicunt. His autem constitutis, primùm Cap. 3. videndum est, vtrum aliquid planè oriatur & intereat, an propriè nihil, sed semper ex aliquo & aliquid oriatur, & intereat, vt exegro valens, & ex valente agrum: aut paruum ex magno, & magnum ex paruo, eodémque modo cætera omnia. Si enim planè & omnino est ortus, ex omnino & absolutè nihilo aliquid fiet. Ex quo

fiet, vt verè liceat dicere, nihilum aliquibus cōuenire. Ortus enim quidam ex eo quod non est aliquid, vt ex non albo, aut non bono existit: is autē qui planè & omnino ortus dicitur, ex eo quod omnino nullū est. Illud autē planè ac omnino vel primum significat inter singulas categorias eius quod est, vel id quod vniuersum est omniāque complectitur. si primum significat, ortus erit essentiæ ex eo quod non est essentia. Quod autem essentia non est, nec quædam essentia, non est dubium quin ei nulla alia categoria conueniat: vt nec qualitas, nec quantitas, nec locus: seiungi enim ab essentiis affectiones possent. Quòd si significat, id quod nō est omnino, negatio erit generalis omniū. Ita necesse erit id quod oritur, ex nihilo oriri. De his quidē aliis locis disputatum est & explicatum pluribus. Paucis autem nunc quoque dicendum est, quodam modo ex nihilo planè aliquid fieri, alio autem modo semper ex eo quod est. Quod enim esse potest, nec adhuc reipsa est, antecedit necesse est, quod vtroque modo dicitur. Quod autem his etiam explicatis, nouā dubitationem affert, id repetendum est, quū possit absolutus ortus esse, siue ex eo quod esse potest fiat, siue etiā aliquo alio modo. Quæret enim quispiam sitne essentiæ atque adeò huius essentiæ ortus, non qualitatis, nec quātitatis, nec loci. Eadem est interitus ratio. Si quid enim oritur, perspicuum est essentiam quandam esse posse, quæ reuera non sit, ex qua ortus existat, & in quam necesse sit mutari & occidere id quod interit. An igitur huic aliquid aliorū reipsa conueniet, id est, eritne quantum aut quale, aut in aliquo loco id quod solū substantia quædam singularis esse potest, reipsa autem nec in rerū singularum numero est, nec in eorum quæ sunt? Si enim nihil reipsa est, omniāque esse potest, fiet vt & seorsum ac per se consistere possit quod hoc modo non est, & præterea id quod semper timuerunt ij qui primi in philosophia versati sunt, aliquid ex eo quod nullum antè fuerit, oriatur. Quòd si illud in rerum singularum aut essentiarū numero non erit, sed aliquid aliorū quæ exposita sunt, à rebus ipsis & essentiis seiungi poterūt, quæadmodum diximus, affectiones. De his ergo quoad eius fieri potest, exquirendum est, quæque sit causa cur ortus perpetuetur, & is quo aliquid omnino ac simpliciter oritur, & is quo ex aliqua tātū parte quippiā nascitur. Quoniā autem causa vna est, ex qua principium motus esse dicimus,

cimus,

cimus, vnaque materia, de huiusmodi causa dicendum est. De illa enim antè dictū est in libris de motu, esse aliud semper immobile, aliud autem sempiterno motu cieri. Ac de principio quidem quod moueri nō potest, primæ philosophiæ est disputare. De eo autē quod cæteris motū affert, quod perpetuò pulsū agitetur, post explicandū erit, quidnā eorum quæ in rerū singularum numero sunt, eiusmodi causa sit. Nunc autem de ea causa dicamus, quæ in materiæ genere ponitur quæ facit vt ortus & interitus naturā non deserant. Eadem enim opera fortasse id etiā planum fiet, de quo modò quæsitum est, quid de ortu & interitu qui omnino appelletur, tenendum sit. Existit etiā magna quædam quæstio, quæ causa sit, cur ortus rerum consequentia quadam perpetuetur, si quidem id quod interit in id quod nullum est, recidit, & quod non est, nihilum est. Nā nec singularis substantia est quod nullum est, nec quale, nec quantum, nec in loco. Quòd si semper res aliqua occidit, quid est causæ quamobrem non iam olim consumpta sit, & inanis reddita hæc rerum vniuersitas, si quidem finitum erat id ex quo vnumquodque eorum quæ fiūt, oritur? Nō enim quia infinitum est id ex quo nascitur, non deficit. hoc enim fieri non potest. Nam re ipsa nihil immensum interminatūque est, potest autem esse per diuisionem. Ita hanc vnam esse oportebat, quæ minore semper gignenda re non deficeret, nec consumeretur. Nunc autem hoc non animaduertimus. Quòd igitur huius interitum illius ortus, & huius ortum alterius interitus consequitur, mutatio vicissitudōque rerum perpetua sit necesse est. Atque hæc quidem causa existimanda est satis magna esse ortus interitusque rerum omnium. Cur autem alia omnino nasci & interire dicantur, alia non omnino, rursus videndum est: siquidem idem huius quidem ortus, illius autem interitus: & huius interitus, illius ortus esse dicitur. Hæc enim rationem quandam desiderant. Dicimus enim nunc omnino interire, nec cum alicuius adiectione, atque hic ortus omnino appellatur, idēque interitus. Hoc autem aliquid efficitur illud quidem, sed non omnino absolutēque fit. Eum enim qui discit, doctum effici dicimus, fieri autem omnino non dicimus. Quoniā ergo vt sæpenumero exposuimus ac distinximus, alia certam quandā ac definitam naturā significant, alia nō significant, ex eo id quod in quæstione est, nascitur. Interest enim

in quæ mutetur id quod mutatur, veluti progressus quo aliquid ignis efficitur, ortus est perfectus, & alicuius, ut terræ, interitus. terræ autem ortus, ortus est quidam, non autem planè & omnino ortus, sed ignis interitus omnino, quemadmodum Parmenides defendit, qui id quod est, & quod non est, ignem terramque esse dicit. Hæc quidem an alia eiusdè generis ponamus, nihil refert. Modum enim, nō id quod subiicitur, quærimus. Ac is quidem progressus, quo ad id quod nullū est omnino peruenitur, absolutus est omnino interitus: is autē quo ad id quod planè est, absolut⁹ est ortus. Quibus ergo ista distincta sunt siue igni & terra, siue aliis quibusdā, eorum vnum erit in rerum natura, alterum nullum erit. Ac vno quidem modo aliquid omnino oriri & interire ab eo quod non omnino, differet: alio autem ex materiæ qualitate. Cuius enim differentie magis rem aliquam declarant, id essentia est potius: cuius autem priuationem, id eius quod non est magis rationem subit: ut calor attributū est quoddam & forma, frigus autē priuatio. Terra autem & ignis his etiam differentiis distinguuntur, quanquam permultis eo ipso quòd sensum mouent aut non mouent, differre potius videntur. Cū enim in materiam quæ sub sensum cadit, mutantur, tum ea nasci aiunt: cū in eam quæ non apparet, interire. Quòd enim in natura rerum est, & quod nullum est, ex eo quòd sensu percipiatur, aut non percipiatur, definiunt: quemadmodum id quod scientia comprehenditur, esse: quod ignoratur, non esse dicunt. sensus enim vim scientiæ obtinet. Quemadmodum igitur iidē se ex vsu sensuū aut potestate & viuere & esse iudicant, sic etiā res & esse & viuere, quia sentiantur aut cadere sub sensum possint: in quo verum quodam modo sequuntur, sed id cū dicunt, non verè dicunt. Itaque fit interdum, ut aliter ad opinionem, aliter ad veritatem aliquid & oriatur omnino & intereat. Ventus enim & aër sensus iudicio minimè sunt. Itaque ea quæ intereunt, omnino interire dicunt cū in hæc ipsa mutantur: oriri porrò, cū in id quod tractabile est, in terramque se vertunt. Ad veritatem autem si hoc dirigamus, hæc ipsa in numero rerum singularum ac formarum potius, quàm terra, ducuntur. Causa ergo quæ sit, cur ortus is qui omnino dicitur, interitus sit alicuius, interitusque is qui omnino appellatur, ortus alicuius, dictum est. Hoc enim fit,

fit propterea, quòd materia differat, nempe quòd essentia sit, aut non sit: aut quòd vna magis, altera minus: vel quòd vna materia magis sub sensum cadat, ex qua & in quam fiat mutatio, altera minus cadat. Nunc causam afferamus, cur alia omnino oriri dicantur, alia aliquid fieri, non aliorum ex aliis mutatione ac vicissitudine, ea ratione quam modò exposuimus. Modò enim hoc tantum explicatum est, cur cum ortus omnis interitus sit alterius, & omnis interitus alterius sit ortus, non eodem modo iis quæ in se inuicem mutantur, attribuatur nomen ortus & interitus. Quod autem posterius dictum est, non hoc querit, sed quòd obrem is qui discit, non omnino fieri dicatur, sed doctus effici: quod verò nascitur, fieri omnino. hæc autem categoriis distincta sunt. Alia enim rem aliquam ex singulis declarant, alia qualitatem, quædam quantitatem. Quæ ergo essentiam non declarant, omnino planèque fieri non dicuntur, sed aliquid fieri. Veruntamen peræquè in omnibus ortus potius iis quæ in ordine partem alteram obtinent, attribui solet: veluti in essentia, si ignis, non si terra oritur: in qualitate, cum doctus, non cum ignarus efficitur. Ac quædam esse quæ omnino generentur, alia quæ non omnino, tum vniuerse, tum in ipsis etiam substantiis diximus: & cur causa sit vt materia perpetui ortus rerum, subiectum, nempe quòd in contraria mutari possit, alteriusque ortus in substantiis alterius interitum semper, & vnius interitus alterius ortum consequatur. Nec verò querendum est, cur cum alia intereunt, semper aliquid oriatur. Quemadmodum enim etiam interire quid planè, & omnino appellant, cum in id recidit quod non cadit sub sensum, & quod nullum est, eodem etiam modo oriri ex nihilo dicunt, cum ex eo quod sensum non mouet. Sive ergo sit aliquid quod subiiciatur, sive non sit, ex nihilo oritur. Ita fit, vt eadem ratione & ex nihilo fiat, & in nihilum occidat. Iure igitur ac meritò non deficit: præsertim cum ortus sit eius quod non est interitus, interitus autem, ortus eius quod non est. Sed queri potest, hoc ipsum quod non est omnino, sitne contrariorum alterum, vt terra & graue, id quod non est in rerum natura, ignis verò & leue, id quod est, necne, sed sit etiam terra in quod est in natura rerum: quod autem non est, sit terræ materia, ignisque eodem modo. Illud etiã queri potest, sitne alia materia vtriusque, an aliud ex alio

oriri non posset, nec ex contrariis. (igni enim, terræ, aquæ, aëri contraria cōueniunt) an verò partim eadem, partim diuersa sit. Nam re quidem ipsa & subiecto, idem est, sed eius non est eadem ratio.

Cap. 4. Ac de his quidem hætenus. Quid autem inter ortum commutationemque intersit, dicamus. Has enim mutationes inter se differre dicimus. Quoniam igitur aliquid est, quod subiicitur, aliæque affectio, quæ in eo quod subiicitur dici solet, & vtriusque horum est mutatio, commutatio quidem est, cum id quod subiectum est, quod idem sensus mouet, remanens, suas, quæ contrariæ, aut his interiectæ sint, mutat affectiones, veluti corpus idem manens valet, rursusque ægrotat, & æs idem, modò rotundum est, modò angulatum. At verò cum totum mutatur, nec manet aliquid quod sub sensum cadat, vt idem subiectum, veluti cum ex toto semine sanguis, vel ex aqua aër, vel ex toto aëre ignis oritur, tum denique hoc ipsum ortus huius est, illius interitus. quod tum maxime existit, cum mutatio fit ex eo quod sensus fugit, in id quod sensus mouet, vel tactus, vel cæteros omnes: vt cum aqua oritur, vel in aëra occidit. Aër enim plane sensu non percipitur. In his autem vt eadem repugnantia affectio in eo quod ortum est, quæ erat in eo quod interiit remaneat, vt cum aqua in aëra se vertit, si vtrumque perlucidum est, aut frigidum, non est certe propria huius rei affectio altera illa qualitas secundum quam facta est mutatio: sin minus, erit commutatio. velut si musicus homo esse desiit, musicus homo effectus est, cum interim idem homo saluus & incolumis remanet. Ac si musica & musica vacuitas eius per se affectio non esset, vnius ortus, alterius interitus esset. Itaque hæc quidem hominis affectiones sunt, sed hominis musici interitus, & ortus hominis qui musica imperitus est. Nunc autem hoc affectio est eius quod remanet. Itaque in his ipsis commutatio cernitur. Cum ergo quantitatis contrariæ fit mutatio, accretio & diminutio dicitur: cum loci, motus: cum affectionis & qualitatis, commutatio. Cum verò nihil remanet, cuius altera sit affectio, vel accidēs est omnino, tum vnius ortus est, alterius interitus. Ac materia quidem maxime & proprie est, id quod subiectum ortum ac interitum recipit, sed quodam modo aliis etiam mutationibus capiēdis subiicitur, propterea quod omnia quæ subiiciuntur, quorundam contrariorum recipiendi vim habent.

habent. Ac de ortu & interitu vtrum sint, necne, & quatenus sint, ac de commutatione, hoc modo explicatum sit. Restat vt Cap. 5. doceamus, quid accretio ab ortu commutationeque differat, quoque modo res & augecant, & decrecant. Ac primum videndum est, sitne in eo tantum, in quo posita sunt, earum inter se distinctio & differentia, veluti ex eone solum differant, quod ex hoc in illud, vt exempli causa, ex eo quod essentia esse potest, in eam qua re ipsa essentia est, mutatio ortus sit: magnitudinis autem in aliam mutatio, accretio & diminutio: affectionum, commutatio: ita tamen, vt vtraque etiam earum qua commemorata sunt, ex iis qua esse possunt, in ea qua re ipsa sunt, sit mutatio: an mutationis etiam ratio differat. Neque enim id quod commutatur, necessario moueri loco videtur, neque id quod oritur: quod autem augecit, & imminuitur, videtur illud quidem, sed alio modo atque ea qua feruntur. Nam quod fertur, totum locum mutat: quod autem crescit, eo modo mutat, quo ea qua dilatantur, qua quidem cum maneat, eorum in partibus loci mutatio consequitur, non tamen qualis in sphaera partibus. Huius enim partes, manente toto, eundem parumque locum mutant: eius autem quod augecit, partes semper maiorem, eius vero quod decrecit, minorem obtinent. Illud ergo perspicuum est, mutationem tum eius quod oritur, tum eius quod commutatur, tum eius quod crescit, non solum ex eo in quo versantur, sed etiam ex modo rationeque differre. De eo autem in quo accretio & diminutio versatur (in magnitudine autem versari videtur crescere & decrecere) quo modo accipiendum sit, questio est, ex eone quod magnitudo & corpus esse potest, re autem ipsa corpus non est, nec magnitudo, corpus magnitudinemque oriri: quod cum duobus modis dici possit, vtro accessio fiat, vtrum ex secreta ipsa per se materia, an cum in alio corpore inest: an vtroque modo fieri non possit. Si enim separata est, aut locum nullum obtinebit, aut erit quasi punctum, vel inane, vel corpus quod sensum non mouebit. Horum autem vnum fieri non potest, alterum in aliquo inesse necessarium est. Semper enim alicubi erit, quod ex eo oritur. Quare illud etiam, aut per se, aut per aliud alienaque vi. Atqui si in aliquo inerit, separatimque ab eo ita sit, vt non illius sit quippiam aut per se, aut aduentitia vi, multa incommoda sequentur. Vt si aer ex aqua oriatur, id non fiet aqua

mutatione, sed quòd eius materia in aqua ut in vase esset. Nam cum nihil prohibeat materias esse innumerabiles, nihil etiam obstabit, quo minus re vera orientur: & præterea nõ ut ex remanente aqua aër exiens oriri videtur. Melius est igitur facere inseparabile esse omnium unam eandemque materiam, quæ tamen ratione differat. Nec verò ob easdem causas puncta aut lineæ corporis materia poni debent: sed illud cuius hæc extrema sunt, materia est, quæ nec sine affectione, nec sine forma constare ullo modo potest. Ac oritur quidem omnino aliud ex alio, quemadmodum aliis etiam locis explicatum est, & ab aliquo quod re ipsa sit, quòdque eiusdem sit vel speciei vel generis, veluti ignis ex igne, & homo ex homine, aut certè ab actu quodam. Quod enim durum est, ex duro non oritur. Quoniam autem est etiam essentiæ naturæque corporeæ materia, atque adeò suis quibusdam qualitatibus affecti corporis (corpus enim nullum est commune) magnitudinis & affectionis eadem est, quæ ratione separari potest, loco autem non potest, nisi etiam affectiones seiungi sercernique possint. Ex iis ergo quæ disputata quæsitæque sunt, perspicuum est, accretionem non esse mutationem ex ea magnitudine quæ potest esse, quæ eadẽ re ipsa nullius sit magnitudinis. id enim quod commune est, seiunctum separatumque esse posset, quod fieri non posse, antè diximus. Præterea hæc talis mutatio non accretionis quidem certè propria est, sed ortus qui omnino dicitur. Accretio enim est magnitudinis insitæ accessio, diminutio autem abscessio. Itaque in eo quod augetur aliqua magnitudo inesse debet. Ita fit, ut nõ ex materia quæ sit magnitudinis expers, in eam quæ reuera sit magnitudo, accretionem esse oporteat. Ortus enim corporis esset potius, non accretio. Sumendum est igitur potius, ut quasi ab initio repetatur quæstio, qualis sit augendi & decrescendi ratio, cuius causas quærimus. Videtur quidem quæuis pars eius quod augetur crescere: itémque decrescendo minor fieri: præterea alicuius accessione augeri, & decessione decrescere. Necessè est igitur vel eo quod corpore vacat, vel corpore augeri. Ac si eo quod vacat corpore, id quod cõmune est separari poterit. Atqui fieri non potest, ut magnitudinis materia seiungi secernique possit, quemadmodum antè dictũ est. Sin corpore, duo erũt corpora in eodẽ loco, id quod augetur, quòdque auget. quod etiam fieri non potest.

potest. Neque verò ita dici potest accretio existere & diminutio, ut cum ex aqua aer oritur: tum enim maior moles existit: nō enim hoc accretio est, sed ortus eius erit in quod mutatum est, interitusque contrarij, neutrius autē accretio. sed aut nullius, aut eius certē quod cōmune est (si quippiā est, veluti corpus) vtrique, tum ei quod oritur, tum ei quod interit. Aqua verò nō creuit, neque aer, sed vnū interiit, alterū ortum est, verūm corpus, siquidem quippiam auctū est. Sed hoc etiā fieri non potest. Ea enim quæ cōueniunt rebus, quæ augentur & decrescūt, integra seruari debent, ut sit firma ratio. Hæc autem tria sunt, quorū vnum est, quāuis partem magnitudinis quæ excrescat, ut si augetur caro carnis, maiorem reddi: alterū, id fieri alicuius accessione: tertiū, eo quod augetur saluo & incolumi. Cū enim aliquid omnino oritur, vel interit, nō remanet: cū autem cōmutatur, crescit, vel imminuitur: quod augetur vel cōmutatur, idem permanet. Verūm hīc affectio, illic magnitudo eadem nō manet. Quòd si sit accretio ea quæ proposita est, fieri poterit ut nullius rei accessione, nullōque remanente, aliquid augetur, nulliusque abscissione decrescat: nec remaneat id quod augetur, cū hoc ipsum saluū & incolume stare oporteat. Accretio enim tale quid esse ponitur. Quærat autē etiam quispiā, quidnam sit quod augetur, idne ad quod aliquid addatur, ut si quid crus augeat, idne maius reddatur, id verò quo augetur, veluti cibus, non reddatur. Cur ergo vtrūque non auctum est? Quod enim auget, & id quod augetur, maius est: ut cū aquam vino admisces. Vtrumque enim eadem ratione maius redditur. An quòd vnius natura & essentia manet: alterius, ut illa alimenti, nō manet? Nā in admixtione etiā id quod superat, ut vinum, nominatur. Munus enim vini, non a quæ totum id quod mixtum est, exequitur. Eadem est ratio cōmutationis, si caro quæ est maneat, & essentia, insitque aliqua affectio ex iis quæ per se conueniunt, quæ antè non inerat: in hoc inest cōmutatio. Id autem quod cōmutauit, interdum nihil accipit, neque cōmutatur eius essentia, nōnunquam verò etiam illud. Sed id quod cōmutat, motusque principium in eo quod augetur, & cōmutatur, inest: quippe cū in his insit id quod motum affert, quandoquidem id etiam quod capitur, maius interdum reddi potest, corpusque quod cepit: ut si id quod ingestum est, se in spiritum

B. i.

vertat: sed cui hoc accidit, interit, nec in eo est id quod vim mouendi habet. Quoniam autem satis de his disputatum est, danda est opera, ut questionis explicationem inueniamus, atque hoc obtineamus, augeri id quod crescat, cum idem remanet, & aliquid accedit: cum verò abscedit, decrescere. præterea illud, quamuis partem quæ sensum moueat, aut maiorem reddi, aut minorem, nec inane corpus esse, nec duas in eodem loco esse magnitudines, neque eo quod corpore vacet, augescere. Causa autem constituenda est, cum primum duo statuerimus, vnum, eas partes quæ dissimiles sibi sunt ex eo augeri, quòd eæ quæ similes sibi sunt, augeantur: vnaquæque enim res ex his constat: alterum, carnem & os, & vnamquamque partem eiusdem generis duobus modis dici, quemadmodum etiã quæque earum, quæ in materia rationem naturamque suam insitam habent. Caro enim & os tam materia quàm forma dicitur. Igitur quæuis pars augeri etiam alicuius accessione quòd ad formam attinet, potest: quòd ad materiam autem attinet, non potest. Similiter enim cogitandum est, ut si quis aquam eadem mensura dimetiretur. Semper enim alia atque alia est ea quæ existit. Sic etiam carnis materia crescit, nec ad quamuis partem fit accessio, sed vna labitur & fluit, altera additur. Figuræ autem ac formæ quæuis pars augescit. Id quod in iis quæ dissimiles inter se partes habent, facilius perspici licet, ut in manu, eam proportionem auctã esse. Materia enim quæ alia est, euidentiore est forma hoc loco, quàm in carne iisque in mēbris quæ constant eiusdem generis partibus. Itaque in mortuo magis iam caro & os, quàm manus ac brachium esse videatur. Quocirca est quatenus quæuis pars carnis aucta sit, est quatenus non sit. Si enim eam ut formam consideremus, ad quæuis quædam facta accessio est: sin ut materiam, non ad quamuis est facta. Maius autem totum redditum est alicuius quidem quod alimentũ & contrarium vocatur, accessione, sed quod in eãdem speciem formamque mutetur, ut si aridæ rei humida addatur, quæ cum accesserit, se vertat, aridãque reddatur. Partim enim res similis simili augescit, partim dissimili. Quæret autẽ hoc loco quispiã, quale esse oporteat, id quo res augetur & crescit. Perspicuũ est quidẽ, eã vim in eo esse oportere, ut illa ipsa res esse possit, in eãmq; se vertere, ut si caro alicuius alterius caro esse possit. Re ergo vera
aliud

aliud est, quo cōsumpto caro extitit. Ita non per seipsum est (ortus enim esset, non accretio) sed in eo quod augetur. Quā ergo vim ab illo accepit ut augetur? an eius permixtionē? quē admodum si quis in vinum aquam infundat, quæ id totū quod permixtum est, vinum facere possit. Et quemadmodum ignis cūm adhibita est materia quæ comburi potest, sic in eo quod augetur estque caro re ipsa, id quod augendi vim habet in ipsa re insitum, rem aduenientem ex eo quod potest esse caro, carnem re ipsa efficit. simul ergo est. Si enim seiunctum esset, ortus illud esset. Sic enim ignis excitari potest, cūm igni qui iam est, ligna adhibentur, sed hoc modo accretio est: cūm verò ligna incenduntur, tum denique ortus est. Quæ autem quantitas ad totum genus accommodatur, non gignitur, quemadmodum nec animal quod nec homo sit, nec in singulis habeatur. sed quam rationem habet hoc loco vniuersum, eandem illic habet quantitas. Caro igitur & os aut manus, aut nerui, & si quæ partes sunt eiusdem generis, alicuius quidem rei quætæ, sed nō carnis quætæ accessione crescūt. Ac qua ex parte vtrūque simul, velut exēpli causa, magna aut parua caro esse potest, ea quidem auget, (quantā enim eam, & carnē esse oportet) qua autem ex parte tantūm caro est, alit. Hoc enim ipso alimenti & accretionis ratio differt. Itaque alitur etiam id quod senescit & decrescit tandiu, quandiu manet in vita: crescit autē non itē semper. Alimentūmq; & accessio re idem sunt, ratione autē cogitationēq; differūt. Quod enim accedit, hoc ipso quod magna aut parua caro esse potest, augendæ, amplificandæq; carnis vim habet: qua autē ex parte solūm caro esse potest, ea alimētū dicitur. Hæc autē forma est materiæ expers, quasi materia vacās vis quædā, cū materia tamē cōiuncta & copulata. Quod si qua materia accesserit, quæ & materiæ expers esse, & quantitatem habere possit, hæc maiores sine materia & ampliores erūt. Cūm verò iam opus suū efficere nō potest, sed ut aqua semper maiore copia vino admixta, tandem aliquādo facit ut vinum ipsum naturā aquæ imitetur: sic tum quantitatem ipsam imminuit, sed forma ipsa retinetur. Quoniam autem primūm de Cap. 6.
 materia, iisque quæ elementa vocantur, dicendum est, sint necne sint, & vtrūm vnumquodque eorum æternum sit, an ortum quodammodo, & si oriuntur, vtrūm alia ex aliis vicissim omnia
 B.ij.

eodem modo oriantur, an aliquod eorum primum sit. primum de iis differendum est, quæ his temporibus confusæ, non distinctè disputantur. Omnes enim tam ij qui elementa generant, quàm ij qui ea quæ ex elementis constant, secretionem & confusionem inducunt, efficiantiamque & perpeffionem. Est autem confusio permixtio, sed quónam modo misceri res dicamus, non est apertè expositum. Nec verò commutari res possunt, nec secerni, nec confundi ac cogi, si nihil sit quod faciat, aut patiatur & quasi ferat. Nam & iis qui plura initia ac quasi elementa faciunt, ea ex mutua illorū inter se efficientia perpeffionēque oriri placet: tametsi ex vno omnia oriri censeant necesse est: & hoc rectè Diogenes tradit, nisi ex vno omnia sint, vicissitudinem quandam faciendi atque patiendi in eis non posse reperiri, vt eam qua res calida refrigeratur, & rursus calefcit. neque enim calor & frigus inter se vicissim mutantur, sed id in quo insunt, vt perspicuum est. Ita fit vt in quibus faciendi patiendique vis inest, eorum vnam naturam subiectum esse necesse sit. Ac omnia quidem eiusmodi esse dicere, non est verum, sed ea demum, in quibus vicissitudo illa reperitur. Quinetiam si de efficientia, perpeffione, ac permixtione videndum est, de tactu quoque necessaria erit disputatio. Neque enim facere & accipere ea propriè possunt, quæ se inter se non possunt contingere: nec verò permisceri primum possunt, quæ se inter se non certo quodam genere contingant, & cohereant. Ita fit, vt de his tribus explicandum sit, quid sit tactus, quid permixtio, quid effectio. Hinc autem ordiamur. Necesse est enim quibus rebus permixtio conueniat, eas vim eam habere, vt alia aliam possit contingere: & si quid faciat, aliud patiatur propriè, ea etiam affecta sint eodem modo necesse est. Itaque primum de tactu dicendum est. Ferè quidem, quemadmodum etiam cætera vocabula multis modis dicuntur, & partim ambigè, partim alia ab aliis prioribusque nomen habent, sic de tactu iudicandum est. Verūtamen quod propriè dicitur, iis conuenit, quæ situm habent: situs porrò iis tribuitur, quibus etiam locus. Rebus enim quæ Mathematicis propositæ sunt, eadem ratione tactus & locus tribuendus est, siue vnaquæque earum seiuncta sit, siue alius earum sit modus. Si igitur est, quemadmodum antè explicauimus, aliqua inter se contingi & apta esse, habere

habere coniunctas copulatasque extremitates, ea certè inter se apta erunt, quæ cum magnitudines distinctas situmque habeant, coherentes inter se, aptasque habent extremitates. Quoniam autem situs eis datus est, quibus etiam locus, primaque loci differentia, est superus, & infimus, cæteraque contraria eiusdem generis: profectò in omnibus iis quæ apta sunt inter se, & coherent, pondus insit aut leuitas, aut vtrumque, aut alterutrum necesse est. Quæ autem in eo genere sunt, faciendi ac patiendi vim habent. Ex quibus perspicuum est, ea demum contingi coherentereque inter se solere, quorum distinctis magnitudinibus continentes sunt extremitates, ita tamen, vt alia ab aliis & moueri possint, & mouere. Quoniamque nõ eodem modo id quod mouet, motum affert ei quod motu cietur, sed necesse est id quidem quod mouetur, ipsum etiam motum afferre, alterum autem immobile esse: non est dubium, quin in eo quod facit, eodem modo possimus dicere. Nam & id quod motum affert, facere, & quod facit, mouere dicunt. Quanquam quedam est dissimilitudo quæ explicanda est. Neque enim omne quod mouet, facere potest, si modò id quod facit ei quod patitur, contrarium esse faciamus. Hoc autem in iis dicitur, quibus motus perpeßio est: perpeßio porrò dicitur, qua ex parte tantummodo aliquid commutatur, vt quod album est, & quod calidum: sed mouere latius patet, quàm facere. Illud ergo perspicuum est, ea quæ motum afferant, quodam modo contingere ea quæ mouentur, quodam modo non contingere. Sed ea se inter se contingere omnino definiuntur, quæ sita sunt, & quorum vnum vim mouendi habet, alterum est mobile. Ea porrò vicissim vltro citroque mouere mouerique possunt, quæ & facere possunt, & pati. Ac ferè quidè fit, vt id quod tangitur, tangat id à quo tangitur. Etenim omnia ferè quæ nostro aspectui subiiciuntur, ita mouent, vt etiam ipsa moueantur: ex quibus necessariò efficitur, & videtur, id quod contingat, id quod ipsum tangat, contingere. Fit autem interdum, vt dicamus id solum quod motum afferat, tangere id quod pulsu agitatur: quod verò tangitur, nõ contingere id à quo tangatur. sed quia in iis quæ eiusdem generis sunt, ea quæ mouent, etiã mouentur, necessariò id quod tangitur, videtur contingere. Ita si quid est immobile, quod motum afferat, illud quidem id quod mobile est, aut mouetur, continget,

B.ij.

nec ab ullo cōtingetur. Eum enim qui nos offendat, tangere nos di-
 cimus, nos illum non dicimus. Ac de tactu quidem, qui in rebus na-
 tura constantibus reperitur, hoc modo explicatū sit. *Cap. 7.* Facere au-
 tem quid sit, quid pati, deinceps dicendum est. A prioribus quidē
 repugnantes rationes accepimus. Maxima enim pars hoc cōmuni
 consensu fatetur, rem similem à simili omnem pati non posse, pro-
 pterea quòd nō sit maior ratio, cur alterū ab altero pati aut facere
 possit. Omnia enim eadem similibus ex æquo cōuenire: dissimilium
 autem & eorum quæ differunt, eam naturam vimque esse, ut &
 faciant & patiantur alia ab aliis vicissim. Etenim cū minor i-
 gnis à maiore consumitur, hoc propter repugnantiam fieri & pa-
 ti dicunt. Magnum enim paruo esse contrarium. Democritus au-
 tem vnus præter alios propriè hoc censuit, idem esse quod faciat,
 quòdque patiatur. Neque enim posse ea quæ differant vim ullam
 alia ab aliis accipere: quòd si diuersa aliquid inter se faciant, non
 quia diuersa sunt, sed quòd aliquid idem in eis inest, hoc eis cōtin-
 gere. Atque hæc quidem sunt illorū sententiæ: eæque, ut constat, cō-
 trariæ sunt. Discrepantiæ causa est, quòd cū totum cōsiderare de-
 buissent, vtrique partem quandam attigerunt. Quòd enim simile
 est, nullaque ex parte diuersum, id consentaneum est nihil à simili
 accipere, & quasi pati. Cur enim alterum potius vim faciendi ha-
 bebit, quàm alterum? Quòd si fieri possit, ut aliquid à simili pa-
 tiatur, fieri etiā poterit, ut idem à seipso. Atqui si hæc ita sint, ni-
 hil erit quod interire, & quod moueri nequeat, si quidem id quod
 simile est, ut simile vim faciendi habet. Omnia enim seipsa moue-
 bunt. Et quæ omnino diuersa sunt, & nulla ex parte eadem, eodem
 modo. Neque enim cādor à linea quicquā accipere potest, aut linea
 à cādore, nisi fortè aduētitiā alienāq; vi, veluti si accidat, ut linea
 candida aut atra sit. Non enim naturam suam deserunt ea omnia,
 quæ nec cōtraria sunt, nec ex contrariis. Quoniam autem nō quid-
 uis aptam ad faciendum & patiēdum naturam habet, sed ea om-
 nia quæ vel contraria sunt, vel habent in se cōtraria, tam id quod
 facit, quàm quod accipit, & quasi patitur, similis sint, eiusdem-
 que generis necesse est, speciei verò dissimilis & contrariæ. Hoc
 enim natura comparatum est, ut corpus à corpore, succus à suc-
 co, color à colore, & vno nomine id quod eiusdem generis ab ea
 quod

quod est eiusdem, aliquid ferat. Id causæ est, quòd cum in eodem genere contraria sint, inter ea faciendi patiendique vicissitudo est quædam. Ita sint necesse est efficientia & patiëntia, partim eadem, partim inter se dissimilia atque diuersa. Quoniãque quod patitur, & quod facit eiusdem similisque generis, dissimilis verò speciei esse debent, hæc autem contraria sunt: perspicuum est, tam contraria, quàm ea quæ iis interiecta sint, eam vim habere, vt eorum inter se quædam faciendi ferendique vicissitudo esse possit: præsertim cum in eis rerum ortus interitusque planè situs sit. Itaque hoc consentaneum est, vt & ignis calefaciat, & quod frigidum est refrigeret, vnòque nomine id quod vim faciendi habet, sui simile id reddat, quod illius vim impulsùmque patitur. Nam cum sint contraria id quod facit quòdque patitur, & ortus in contrarium progrediatur, fit, vt quod vim externam accipit, in id quod eam affert, necessariò vertatur. Sic enim ortus in contrarium feretur. Est etiam illud consentaneum eos qui nõ sunt in eadem sententia, similiter tamen naturam rei attingere. Dicimus enim pati nonnunquam subiectum, vt hominem curari, & calefcere, & refrigerari, ceteraque eodem modo: interdum verò id quod frigidum est calefcere, & quod ægrum, curari: quorum vtrumque verum est. Quod idem fit etiam in eo quod facit, eodem modo. Modò enim hominem calefacere, modò id quod calidum est dicimus. Est enim quatenus materia patitur, est quatenus contrarium. Atque ij quidem qui illam considerarunt, aliquid idem in eo quod facit, & in eo quod accipit externam vim, inesse censuerunt oportere: qui autem alterum, contrã. Eadem autem faciendi patiendique ratio, quæ mouendi ab aliquo, & alicuius mouendi, esse existimãda est. Duobus enim modis id quod mouet dicitur. Nã & id in quo motus principium est, motum afferre videtur (principium enim causarum principatum obtinet) & rursus id quod vltimũ est, ad id quod mouetur, & ad originem. Similis est ratio eius quod facit. Nam & medicũ, & vinum curare dicimus. Ac illud quidem quod primo loco mouet, nihil obstat, quo minus in motu afferendo sit immobile, neque moueatur, in nonnullisque hoc etiam necesse est: quod autem vltimo loco mouet, id & motum afferat, & pulsu agitetur necesse est. In affectione autem, primũ quidem impatibile est, vltimũ etiã ipsum

B.iiij.

Vim externā accipit. Quæ enim non eadem materia prædita sunt, ea omnia cūm quid faciunt, ab omni vi externa accipienda secreta sunt & libera: vt medicina, quæ dum curat, nullam vim externam ab eo qui curatur, accipit. At cibus dum munus suum exequitur, aliquid etiam fert ac patitur. Nam aut calefcit, aut refrigeratur, aut aliquid aliud simul in faciendo officio accipit. Est autem medicina quasi principium, cibus verò vltimi & eius quod contingit, locum obtinet. Omnia ergo efficientia quorum vis & ratio cum materia copulata non est, impatibilem in faciendo naturā habent. Quorum autem vis cum materia cohæret, patibilem habent. Materiam enim eandem peræquē, quasi genus sit, cuiusuis contrariorum esse dicimus. Quod autē calidum esse potest, si id quod vim caloris habet, præstō sit, & adhibeatur, id calefcit necesse est. Itaque eorum quæ vim faciendi habent, partim, vt dixi, patibilem naturam non habent, partim parata sunt ad vim externā ferendam: & quemadmodum in motu, sic etiam in iis est, quæ vim efficiendi habent. Vt enim illic id quod primo loco motum affert, immobile est, sic in iis quæ efficiendi vim habēt, quod faciendi principatum obtinet, ab omni vi externa accipienda secretū est ac liberū. Quodque efficiēdi vim habet, eius causæ vim & locū tenet, à qua motus principiū proficiscitur: fini verò nulla efficiendi vis data est. Itaque nulla in valetudine efficiēdi vis inest, nisi per trāslationem. Nam cūm id quod efficit, adest, quodā modo id quod patitur afficitur: habitus autē cūm adsunt, nō iam afficitur, sed iam affectū est. Formæ porrò & fines habitus quidam sunt. At materia hoc ipso quòd materia est, patibilem habet naturā. Ac ignis quidem calor cum materia cohæret, qui si seiungi separarique posset, impatibilem naturam haberet. Et is quidem fortassis seiūgi nō potest: si qua autem eam vim habent, sūntque eiusmodi, in eis id quod dico verum erit. Quid ergo sit facere, quid pati, quibusque ea conueniunt, quāmq; ob causam, & quatenus, hoc modo sit explicatum. Quo autem modo hoc ipsum fieri possit, rursum dicamus. Nonnullis quidem placet vnūquodque externā vim accipere, ac pati, dum ea res quæ extremo loco maximēq; propriē efficit, per itinera quædā penetrat: nōsq; hoc modo & cernere, & audire cēsēt, cæterisq; sensibus res percipere, & præterea videri per aëra, aquam

aquã & res perlucidas, quòd in eis insint itinera, quæ sub cernen-
 di sensum nõ cadant propter paruitatẽ, & tamen crebra sint, ordi-
 néque quodã collocata, eóq; magis, quò magis fuerint perlucida. Ac
 nonnulli quidem in quibusdam ita distinxerunt, quemadmodum
 etiam Empedocles, nec solùm in iis quæ faciunt atque patiuntur,
 verùm etiam res eas inter se permisceri aiunt, quarum itinera pro-
 portionem quandam inter se habent & comparationem. Via autẽ
 ac ratione de omnibus maximè explicarunt Leucippus & Demo-
 critus, accepto principio quod à natura minus est alienũ. Nonnul-
 lis enim veteribus placuit omne quod est in natura rerum, vnum
 esse, atque id immobile oportere. Inane enim nõ esse, quòd plenum
 tantùm sit. moueri autem non posse quicquam, non extante inani-
 tate quæ sit separata: nec rursus, multa esse posse, non extante eo
 quod ea secernat. Idem autem est putare, non continuatum, & co-
 hærens esse vniuersum, sed aptas esse inter se partes eius quæ di-
 stinctæ diuisæque sint, atque si dicat multa, & non vnum esse
 & inane. Si enim omnem in partem diuiduum est, nihil vnum
 est, ita nec multa, sed inane vniuersum. Sin partim diuiduum
 sit, partim non diuiduum, id commentitium videtur. Quousque
 enim in eo progrediendum erit? & quamobrem vniuersi quædam
 pars ita se habet, plenãque est, altera diuisa? Præterea eadem
 ratione non esse motum necesse esse concedere. Atque his quidem
 rationibus impulsus quidam, superato sensu, eoque neglecto, qua-
 si rationem ducem sequi oporteat, vniuersum vnum, immobile
 & immensum esse ponunt. Finem enim ad inane determinare. Hi
 ergo ita, hisque causis ducti de vero cæsuerunt. Sed quoniam hæc
 ipsa rationibus quidem effici videntur, re autem vera non ita esse
 appareat, hæc illorum amentia similis est sententia. Neque enim
 quisquam eorum qui furis agitantur, adeò à ratione alienus est,
 vt ignem & glaciem vnum esse sibi videri diceret. Sed ea so-
 lùm quæ bona sunt, & quæ speciem aliquam boni propter con-
 suetudinem præ se ferunt, hæc quibusdam præ amentia nihil di-
 stare inter se videntur. Leucippus autem se rationes habere di-
 cebat, quæ & cum sensibus consentirent, & nec ortum, nec in-
 teritum, nec motum, nec rerum multitudinem tollerent. Sed cum
 de his cum iis quæ videntur consenserit, idem tamen quod ij

sentit qui vnum inducunt, tanquam motus sine inani esse non possit, & inane nihil esse, & nihil eorum quæ sunt non esse concedit. Quod enim proprie res sit, id plenum esse, quod autem huiusmodi sit, non esse rem vnam atque naturam, sed innumerabiles, easque sensum fugere propter paruitatem, & in inani ferri (inane enim esse) & earum copulatione concursuque ortum: dissipatione, interitum consequi. facere autem & pati eas, quatenus apte sunt inter se, atque contingunt: neque enim eas hoc ipso vnum esse: easdemque generare, tum denique cum inter se alia alias apprehendunt. Ex eo autem quod verè vnum sit, multitudinem non posse existere, nec vnum ex iis quæ reuera multa sint, sed hoc fieri non posse: sed quemadmodum Empedocles nonnullique alij vim externam res accipere per itinera, sic hac ratione omnem commutationem, omnemque perpeffionem existere, cum per inane dissolutio omnis & interitus oriatur: itemque accretio rerum aliarum accessione. Empedocles autè ferè idem, quod Leucippus, cõfiteri cogitur: esse enim solida quedã quæ sint indiuidua, nisi omni ex parte itinera viaque inter se cohæreant: quod fieri nõ potest. Nihil enim aliud præter vias solidũ plenumque erit, sed inania omnia. Necessè est igitur ea quidem quæ adhærescant, indiuidua esse: quæ autem eis interiecta sint, inania, quos ille πόνος, id est vias, nominat. Leucippus etiam hoc pacto de faciendi, patiendique ratione differit. Atque hi ferè modi feruntur, quibus alia faciunt, alia patiuntur: ac de istis quidem & quomodo loquantur, perspicuum est, & quòd ex iis quæ ponunt, & inducunt, omnia certo quodam modo rectè consequantur. Aliis autem hoc minimè euenit: velut Empedocli perspicuum non est, quomodo futurus sit interitus, & commutatio. Illis enim prima corpora indiuidua placet esse, & figura tantum differre ex quibus primis constant, & in quæ extrema occidunt. Empedocli autem perspicuum est, cætera quidem vsque ad elementa oriri atque interire: horum autem ipsorum vniuersa congestaque magnitudo, quomodo oriatur & intereat, nec perspicuum est, nec ipse potest exponere, nisi ipsius ignis etiam elementum esse fateatur: Eodemque modo cæterorum omnium, quemadmodum Plato scripsit in Timæo. Hoc enim tantum inter illius & Leucippi opinionem interest, quòd hic solida, ille plana ea quæ indiuidua sunt esse

esse dicit: & hic infinitis figuris vnumquodque eorum solidorum quæ indiuidua sint, determinari, ille certis atque finitis, cum vterque indiuidua & terminata figuris esse censeat. Ex his igitur ortus interitusque rerum existunt. Sed Leucippo duo sunt modi, per inane, atque tactum. Hac enim ex parte vnumquodque diuiduum esse. Platonis autem sententia, solum per tactionem. inane enim esse negat. Nos quidem de indiuiduis extremitatibus superioribus libris diximus: de solidis autem indiuiduis, longa nunc sanè prætermittatur disputatio quæ doceat, quæ inde incommoda sequatur. Vt autem paulum aberremus à proposito, hoc isti confiteri coguntur, vnumquodque eorum quæ indiuidua sunt, impatibilem naturam habere: neque enim externam vim quicquam, nisi per inane, accipere potest, & nullius perpeffionis efficiens esse: non enim durum aut frigidum esse potest. Atqui hoc absurdum est, calorem rotundæ tantum figuræ adhibere. Necesse est enim contrà, alij etiam figuræ frigus conuenire. Absurdum est etiam, hæc, id est calorem & frigus conuenire, grauitatem autem, ac leuitatem, duriciem & molliciem non conuenire. Atqui cum grauius quidem per exuperantiam vnumquodque eorum quæ diuidi non possunt, Democritus esse dicit, perspicuum est etiam calidius eum dicere. Quæ quidem talia si sint, fieri non potest, quin vim alia ab aliis accipiant & quasi patiantur, veluti id quod leuiter ac paululum calidum est, ab eo quod calore præstat. Quin si durum, etiam molle erit. Molle autem ex eo demum dicitur, quòd aliquid accepit: quod enim cedens est, id molle est. Illud quoque absurdum est, nihil inesse nisi solam figuram, & cum inest, vnã tantummodo inesse, vt vnã calidam, alteram duram: neque enim ex iis natura vna erit. Itémque absurdum est, plura vni conuenire: nam cum indiuiduum sit, in vno continebit affectiones. Ita fiet, vt si patiatur externamque vim accipiat, veluti si refrigeretur, hoc etiam ipso aliquid aliud faciat aut etiam ferat. Quod etiam fit in cæteris affectionibus. Hoc enim & eos qui solida & eos qui plana indiuidua faciunt, sequitur eodem modo. Neque enim rariora, neque densiora fieri possunt, non extante inani in iis quæ diuidi nequeunt. Absurdum etiam est, parua indiuidua esse, magna non esse. Nunc enim non sine causa res maiores facilius quàm parue franguntur.

Magnæ enim facilè dirimuntur, propterea quòd in multa incur-
rant. Indiuiduæ autem cur paruæ potius quàm magnæ esse dicun-
tur? Præterea utrùm vna est natura omnium illorum solidorum,
an alia ab aliis differant? Vt si res aliæ igneæ sint, aliæ terrenæ. Si
enim vna est natura omnium, quid ea secreuit atque distinxit? aut
quid est quamobrem non vnum efficiatur, cùm inter se cohæserūt?
Vt cùm aquã aqua contingit: nihil enim posterius à priore differt.
Sin alia, quænam hæc? Perspicuùmque est hæc potius ponenda esse
principia causásque eorum quæ eueniunt, quàm figuras. Præterea si
natura differant, dissimiliáque sint, eadem cùm tangent aptaque
erunt inter se, tum & facient & ferent. Iã verò quid est quod mo-
tum affert? Si enim alterum, iam vim patiendi habebunt. Sin seip-
sum quodq; mouet, aut diuiduũ erit, & ex alia parte motum af-
feret, ex alia motu ciebitur, aut certè eadem ex parte contraria
conuenient, materiáque non tantùm re ac numero vna erit, ve-
rùm etiam vi ac potestate. Atque ij quidem qui eo motu qui per
vias & itinera fit, affectiones impulsúsque euenire censent, si e-
tiam plenis itineribus id fieri existiment, superuacanea itinera
erunt. Si enim hoc ipso totum vim externam accipit, tametsi iti-
nera non habeat, sed cõtinuatum sit, tamen vim externam appul-
súsque accipiet eodem modo. Præterea quã possumus ita transpicere
vt eis placet? Nam nec res perlucidas per tactiones penetrare pos-
sumus, nec per foramina, si vnumquodque sit plenum. Quid enim
intererit, an foramina non habeat? Totum enim peræquè plenum
erit. Atqui si inania etiam hæc sint, & necesse sit in se ipsa cor-
pora continere, rursus idem vsuueniet. Sin tanta sint magnitudi-
ne, vt corpus nullum capiant, ridiculum est id quod est paruum,
inane esse existimare, quanuis autem magnum non existimare: aut
inane aliquid aliud præter corporis locum, putare dici. Ex quo
perspicuum est, fore vt par cuius corpori moles inanis sit. Omnino
autem superuacaneum est, itinera ponere. Si enim nihil qua est cõ-
tactus faciat, nec cùm per itinera penetrabit, faciet. Sin tangen-
do, etiam itineribus minimè extantibus, alia patientur, alia fa-
cient eorum quæ inter se hoc modo natura affecta sunt. Atque
ex his quidem perspicuum est, ita vias ponere, vt nonnulli sen-
tiunt, vel falsum esse, vel stultum. Cùm autem diuidua sint in om-
nem

nem partem corpora, vias facere, ridiculū est. Hoc enim ipso quòd
 diuidua sunt, separari possunt. Quo autē modo res generent, fa- Cap. 9.
 ciāt atque patiātur, dicamus, ducto principio quod crebris vsurpau
 sermonibus. Si enim aliud eam vim habet vt tale esse possit, aliud
 re ipsa tale est: aptūque est natura sua aliās ad externam vim fe-
 rendam, aliās ad non ferendam, sed omni ex parte, quatenus ta-
 le est, magis verò & minus, hoc ipso quòd tale est magis vel mi-
 nus, hac quidem ex parte potius itinera poni possunt, quemadmo-
 dum in iis quæ eliciuntur è terra venæ quædam perpetuæ per eam
 partem quæ patiendi vim habet, diffusæ sunt. Quod ergo copulatū
 est in rebus singulis, vnūque est, patibilem naturam non habet.
 Itēque ea quæ non tangunt nec inter se, nec alia, quæ aptam na-
 turam habent ad faciendum & ferendum, veluti ignis non solū
 cū adhibetur materiāque tangit, calefacit, sed etiam cū pro-
 cul abest. Aëra enim ignis, aër corpus calefacit, qui idem facere &
 pati suapte natura solet. Quòd autem nonnulli sentiunt, aliqua ex
 parte res pati, ex alia non pati, de eo ita dicemus, si principium ex-
 plicauerimus. Si enim non omni ex parte diuidua est magnitudo,
 sed est corpus indiuiduum, aut extremitas, omni ex parte patibilem
 naturam non habebit, nec verò natura vlla continua. Quod si fal-
 sum est, & corpus omne diuidi potest, nihil interest vtrūm diui-
 datur illud quidem, sed contingat, an diuidi possit. Si enim tactio-
 nibus discerni, quemadmodum nonnullis placet, possit, tamen si nō-
 dum diuisum est, tamen diuisum erit, quandoquidem diuisum esse
 potest. nihil enim ex eo sequitur incommodi. Omninoque absurdum
 est hoc modo fieri, id est diuisione secretionēque corporum. Commu-
 tationem enim hæc funditus tollit oratio. Idem autem corpus quod
 ex partibus coherentibus constat, interdum humidū cernimus, in-
 terdum concretum, nec diuisione compositionēque, nec conuersione
 ac tactu, quemadmodum Democritus censet, hoc in eo consequitur.
 Neque enim versa aut mutata natura, concretum ex humido ex-
 titit, neque nunc durarum concretarūque rerū indiuidua est ma-
 gnitudo, sed peræquē omnis modò humida est, modò dura, atque
 concreta. Præterea eorum ratione, accretioni & diminutioni nihil
 loci relinqui potest. Non enim quiduis maius erit redditum, si qui-
 dem adiectione fiat accretio, nec omnis res mutetur: aut cū ei

aliquid admiscetur, aut per se mutatur. Quid ergo sit genera-
 re, quid facere, quid generari ac pati alia ab aliis, & quo mo-
 do fieri possit, quémque modum nonnulli inducant, qui consta-
 re non potest, hoc modo explicatum sit. Restat ut de permixtio-
 ne eadem via & ratione videamus: hoc enim fuit eorum quæ
 Cap. 10. proposita sunt tertium. Videndum est autem quid sit per-
 mixtio, quid id quod permixtum est, aut permisceri potest, &
 quibus in rebus, quóque modo reperiantur, & præterea sitne per-
 mixtio, anne hoc falsum sit. Fieri enim non potest, ut aliud aliq
 admisceatur, quemadmodum nonnulli defendunt. Cùm enim etiam
 sint ea quæ permixta sunt, nec commutata sint, nihil nunc po-
 tius quam antea permixta esse confirmant, sed in eodem statu esse.
 Alterutro autem consumpto, non esse permixta, sed hoc esse, il-
 lud nullum esse, permixtionem autem eorum esse quæ se eodem mo-
 do habeant. Eandémque esse rationem dicunt, cùm utrunque con-
 funditur ac temperatur, & utrunque consumitur atque interit.
 Neque enim permixta ea esse, quæ omnino nulla sint. Atque
 hæc quidem disputatio querere videtur expositionem, qua quid
 permixtio ab ortu interitúque differat, & quid id quod permix-
 tum est & permisceri potest, ab eo quod oriri potest ortúmque
 est, quódque interiit interiréque potest, explicetur. Neque enim
 dubium est, quin inter ea interesse oporteat. Ex quo perspicuum
 est, si hæc plana sint, explicari posse quæstiones. Nec verò ma-
 teriam igni admixtam esse dicimus, nec admisceri, aut eam suis
 partibus, aut igni cùm exuritur: sed ignem quidem oriri, mate-
 riam autem interire atque consumi. Eodémque modo nec corpori
 alimentum, nec figuram ceræ admixtam delineare molem ipsam
 dicimus, nec corpus & candorem, nec ut summatim dicam, af-
 fectiones atque habitus cum rebus ipsis permisceri possunt. Salva
 enim hæc & integra cernuntur. Quin ne candor quidem & scien-
 tia inter se permisceri queunt, nec quicquam aliud ex iis quæ à re-
 bus non possunt separari neque seiungi: neque hoc verè dicunt ij
 qui omnia aliquando & simul fuisse, & confusa confirmant. Non
 enim quiduis cùm quouis misceri potest, sed utrunque eorum quæ
 inter se permixta sunt, aliquid esse debet, quod separari seiungiq;
 possit. Atqui seiungi à re nulla potest affectio. Quoniam autem re-
 rum

rum partim esse possunt, partim reipsa sunt: fieri potest ut ea quæ temperata permixtaque sunt inter se, sint, & non sint quodammodo, quòd reipsa sit aliud id quod ex eis factum est, & quiddam utriusque eorum quæ erant antequam permixta essent, nec interierunt, esse possit. Hoc enim paulò antè ratio quærebat. Quæ autem permiscentur, ea & prius ex iis quæ seiuncta erant, coaluisse constat, & rursus separari seiungique posse. Non remanent ergo reipsa, ut corpus & candor, nec alterum eorum, nec utrunque interit. Vis enim eorum salva permanet. Itaque his prætermisissis, quæstio quæ cum his coheret, explicanda est, sitne sensus iudicio aliquid permixtio. Cùm enim in tam parva ea quæ inter se miscentur, secantur, & inter se ita componuntur, ut quodque sensui minimè appareat, tumne permixta sint an non, sed fieri oporteat ut quævis particula eorum quæ inter se permixta sunt, cuius proxima sit. Ac illo quidem modo cùm dicitur, perinde est ac si dicatur, ordeum cum tritico permisceri, cùm quoduis propter quoduis collocatur. Cùm autem corpus omne diuiduum sit, siquidè corpus quod similes inter se partes habeat, cum corpore permisceri potest, quævis partem cuius adhærescere oportebit. Quoniam autem in minimas partes nullum diuidi potest, nec compositio idem quod permixtio est, sed aliud: profectò non ex particulis quæ saluæ & integræ remanent, permixta esse ea quæ permiscentur, dicenda sunt. Compositio enim erit, non temperatio neque permixtio, neque eandem rationem quam totum, particula quæque habebit. Hoc autem ponimus si quid permisceri oporteat, id quod permixtum sit ex similibus inter se partibus constare, & quemadmodum aquæ pars aqua est, sic etiam eius quod temperatum est. Quòd si ex paruis compositio, mixtio esse ponatur, nihilum horum fiet mixtio, sed tantum sensus iudicio permisceri inter se videbuntur: idèmq; alicui permisceri, si acriter non cernat, Lynceo autem non permisceri videbitur. Nec verò diuisione, nec ita ut quævis particula cuius adhærescat, permixtio existit. Neq; enim ita diuidi quicquam potest. Aut igitur non est permixtio, aut rursus dicendum est quomodo possit existere. Sunt quidè res aliæ, ut diximus, quæ efficiendi vim habent, aliæ quæ externam harum vim accipiunt. Ac eæ quidem recipiuntur, quarum eadem materia est, ita ut & efficientes aliæ aliarum sint, & aliæ ab aliis

sint patibiles. Eæ autem faciunt, nec patibiles sunt, quarum non eadem est materies. Atque harum quidem non est permixtio. Itaque nec medicina valetudinem facit, nec valetudo medicinam corporibus permixta. Earum autem rerum quæ faciendi vim habent & patiendi, omnes quæ facile diuidi possunt, multæ quidem cum paucis & magnæ cum paruis copulatæ permixtionem non faciunt, sed eius quod superat amplificationem. Altera enim in eam quæ superior est mutatur, veluti gutta vini decem millibus amphorarum aquæ non admiscetur. Species enim tollitur, atque in totam aquam vertitur. Cum autem quodammodo vis utriusque æquatur, tum utraque in id quod vincit ex natura sua mutatur, ita tamen, ut non in alteram se vertat, sed in id quod medium est atque commune. Perspicuum est igitur, eas demum res permisceri inter se posse, quæ cum vim faciendi habeant, quadam repugnantia continentur. Hæ enim pati inter se possunt. Paruæ autem res inter se compositæ, facilius permiscentur, propterea quod facilius ac celerius aliæ in alias se insinuant: quod diu multa & magna inter se faciunt. Itaque ea quæ diuidua sunt, patibilémque naturam habent. si facile terminari definitivéque possint, permisceri inter se possunt. Hæc enim in minutas partes facile diuiduntur: quippe cum hæc sit eius quod facile terminari potest, natura & ratio, ut humida corpora permiscentur maxime. Ex iis enim quæ diuidua sunt, id quod liquoris vim habet, maxime terminari potest, nisi viscosum sit. Hæc enim & diffundi, & augeri solent. Cum verò alterum tantum patibilem naturam habet, aut vnum admodum patibilem, alterum autem non admodum, sed exiliter omnino, tum vel nihilo vel certe paulò maius existet id quod ex eorum permixtione consurgit: id quod in stanno & ære animaduerti licet. Quædam enim res inter se permixtæ vitium quoddam retinent, naturamque ambiguam retinent. Nam & permixtæ ac temperatæ exiliter quodammodo videntur, & altera receptaculi, altera formæ locum obtinet: quod quidem in his quoque contingit. Stannum enim ut æris affectio quædam materiæ expers, fere obscuratur, ut non appareat: & cum admixtum est, euanescit solo inducto colore. Quod idem in aliis etiam perspicitur. Perspicuum est igitur ex iis quæ dicta sunt, & permixtionem esse, & quid sit, & cur, & quæ res inter se permisceri

sceri temperarique possint, quandoquidem nonnullæ sunt eiusmodi, quæ & patibiles sint inter se, & faciliè determinari diuidique possint. Has enim nec cum permiscantur inter se, necesse est extingui atque consumi, nec omnino easdem esse quæ antea erant, nec compositionem esse earundem permixtionem, ne sensus quidem iudicio: sed tum denique aliquid permisceri potest, cum faciliè determinari coercerique potest, & vim patiendi habet atque faciendi, & cum eo quod eandem vim naturamque habet, permisceri potest. Quod enim permisceri potest ad id quod eodem appellatur nomine, refertur. Permixtio autem est eorum quæ inter se temperari possunt commutatorum unio.

ARISTOTELIS DE ORTV ET INTERITV LIBER II.

DE permixtione quidē, tactu, effectione & per- Cap. I.
 pessione, quemadmodum in iis quæ natura mu-
 tantur, reperiantur, diximus: de ortu etiam &
 interitu, qui omnino ita appellantur, quomodo,
 cuius sint, & cur, dictum est. itémque de com-
 mutatione explicauimus, quid sit quod com-
 mutatur, quæque sit vniuscuiusque eorum distinctio. Restat, vt de
 iis quæ initia & quasi elementa corporum vocantur, videamus.
 Ortus enim & interitus omnibus essentiis ac rebus quæ natura cō-
 stant, non sine corporibus quæ sensum mouent, conueniunt. Horum
 porrò subiectam materiam alij vnā esse volunt, vt aëra, aut
 ignem, aut aliquid quod his interiectum est, quod sit corpus sepa-
 rarique possit: alij plures vnā esse ponunt. Eorum enim partim
 ignem atque terram coniungunt, partim & hæc, & aëra tertium,
 quidam aquam etiam his quartam adiungunt: in his Empedocles,
 ex quorum concretione & secretionē aut commutatione ortum in-
 teritumque rebus vsuuenire censent. Ac ea quidem quæ prima
 sunt primūque locum tenent, principia & elementa rectè di-
 cuntur, quibus vel concretione, vel secretionē, vel aliqua alia
 mutatione mutatis, ortus rerum & interitus consequantur. Qui

C. i.

autem præter hæc quatuor quæ commemorauimus, vnam materiam faciunt, eamque corpoream ac separabilem, vehementer errant. Neque enim sine qualitate cui aliquid sit contrarium, hoc ipsum corpus cum sub sensum cadat, extare vlllo modo potest. Nam aut leue, aut graue, aut frigidum, aut calidum sit necesse est hoc infinitum immensumque corpus, quod nonnulli principium esse dicunt. Nec verò quod in Timæo scriptum est, vllam habet explicationem. Nō enim planè aperteque de communi rerum omnium receptaculo differuit, an ab elementis seiunctum sit & differat, nec vllum adhibet, cum tamen prius illud elementis quæ vocantur subiectum, quemadmodum aurum operibus aureis, esse dixisset. Atqui hoc cum ita dicitur, non rectè inducitur, sed ita rectè diceretur, si in iis intelligeretur, quorum est commutatio quorum autem ortus est & interitus, ea appellari eorum nomine nō possunt, ex quibus orta sunt, cum tamen longè verius dictu dicat, aurum vnumquodque esse. Verum cum elementa sint solida, in iis diuidendis vsque ad extremitates progreditur: & tamen fieri non potest, vt materia prima sit extremitates. Nos autem corporum quæ sensu percipiuntur materiam quandam esse censemus, eamque non separabilem, sed semper cum repugnantia copulatam ex qua elementa oriuntur. De quibus quanquam aliis locis accuratius disputatum est, tamen quoniam hoc modo ex materia corpora prima constant, de iisdem etiam explicandum est. hoc posito, principium quidem & primum esse materiam, quæ sit illa quidem inseparabilis, sed quæ contrariis subiiciatur. Neque enim calor frigoris materia est, nec caloris frigus, sed id quod vtrique substernitur. Ita fit, vt primò quidem corpus id quod eam vim habet vt sub sensum cadere possit, principium sit, deinde contraria, vt calor, vt frigus: tertio simul ignis & aqua, quæque sunt generis eiusdem. Hæc enim alia in alia vltro citroque vertuntur, non quemadmodum Empedocles alique censent: neque enim esset commutatio. Discrepantiæ autem non mutantur. Sed quæ ac quot sint principia etiam vt corporis sunt, dicendum est. Ceteri enim iis quæ ab eis posita sunt, vtuntur, nec cur talia sint aut tot, exponunt. Quoniam igitur corporis quod sensu percipitur initia ac principia querimus, & hoc tractabile est, tractabile est autem id cuius sensus est tactus: perspicuum est non omnes repugnantias corporis species & principia

confi-

conficere, sed eas demum, quæ ad tactum pertinent. Repugnantia enim differunt, eaque repugnantia quæ tactu percipi potest. Itaque nec candor, nec nigror, nec dulcedo, nec amaror, itémque nec vlla aliarum qualitatum contrariarum quæ sub sensum cadunt, elementum facit. Atqui aspectus tactu prior est & antiquior: ex quo fit, vt etiam res quæ aspectui obiicitur, antiquior ac prior habeatur. Non tamen tractabilis corporis qua ex parte sub tactum cadit, affectio est, sed ex alio dicitur, etsi natura est prius. Sed principio eorum quæ sub tactum cadunt, quæ primæ distinctiones sint qualitatisq; contrariæ, exponendum est. Sunt autem contraria ex tactu hæc, calidū, frigidum, humidum, siccum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridū, asperū, læue, crassum, tenue. Horū quidē grauitas & leuitas nec faciendi nec patiendi vim habent. Neq; enim ex eo dicuntur, quòd aliquid aliud faciant, aut alienā vim externāque patiantur. Elementa porrò eā vim habere oportet, vt & faciāt inter se & ferant: permiscantur enim inter se, aliāque in alia se vertunt. Calor autem, frigus, siccitas & humor, illa duo quòd faciendi, hæc quòd patiendi vim habent, dicuntur. Calidū enim est, quod ea cogit quæ sunt eiusdem generis. Nam dissipare & secernere, quod quidem ignem facere dicunt, cogere est ea quæ sunt generis eiusdem. Fit enim fortè fortuna, vt ea quæ sunt alieni generis tollat. Frigidum autem est id quod cogit & congerit, tam ea quæ sunt eiusdem generis, quàm quæ alieni. Humidum, determinationis suæ est expers, cū facile termino alieno coërceri possit. Siccum autem, quod suo fine facile coërcetur & concluditur, non facile autem alieno. Tenue porrò, crassum, lubricum, aridum, durum, molle, cæteræque differentie ex his extiterunt. Nam quoniam id quod complendi vim habet ad id quod humidum est, pertinet, propterea quòd non determinatum sit illud quidem, sed facile determinari possit, sequaturque id quod contingit, quod autem tenue est, vim complendi habet (minutis enim ex partibus constat, & quod minutis partibus constat, implendi vim habet, totum enim cum toto aptum est & coheret: quod autem tenue est, tale est maxime) profectò id quod tenue est, in humidorum: quod crassum, in siccorum numero habendum est. Rursus autem quod lubricum est in humidorum numero reponitur: lubricum enim est, id humidum

quod aliquid accepit ac tulit, ut oleum. Quod verò aridum est, siccis subiicitur. Aridum enim est id quod admodum siccum est, ut etiam concretum sit humoris penuria. Iam verò & mollia humidis, & dura siccis subiiciuntur. Molle enim est quod cedit in se, nec mutatur, quod quidem humida faciunt. Itaque humida non sunt in mollibus, sed in humidis mollia. Dura autem sub sicca subiiciuntur. Durum enim est id quod concretum est: & quod concretum est, durum. Siccum autem & humidum multis modis aliquid dicitur. Ei enim quod siccum est, humida & vda repugnant: rursusque humidis ea quæ sicca & concreta sunt. Humidis autem & siccis quæ primo loco dicta sunt, hæc subiiciuntur omnia. Quoniam enim vdis sicca contraria sunt, & vdam est id quod in summis partibus alienum humorem habet, madens verò id quod in intimis, siccum autem id quod humore priuatum est & caret: non est id quidem dubium, quin vda in humidis sint, & sicca quæ illis contraria sunt, in siccis quæ primum locum obtinent. Eadem est rursus humidorum & concretorum ratio: humidum enim est quod suum propriumque humorem in intimis partibus continet: concretum autem id quod hoc ipso caret. Ita horum illud in humidis, hoc in siccis erit. Perspicuum est igitur, ceteras etiam differentias omnes ad primas quatuor referri atque reuocari, neque has iam ad pauciores. Nam nec calidum est idem quod humidum aut quod siccum, nec humidum idem quod calidum, aut quod frigidum: nec frigida & sicca alia aliis subiiciuntur, nec à calidis & humidis continentur. Ita hæc sunt quatuor necesse est. Quoniam autem quatuor sunt elementa, & horum quatuor sex copulationes, nec contraria coniungi copularique solent (calidum enim ac frigidum, rursusque humidum & siccum idem esse non potest) certè quatuor elementorum coniunctiones erunt, caloris & siccitatis, caloris & humoris, ac rursus frigoris & siccitatis, frigoris atque humoris, eæque proportione corpora simplicia, ignem, aëra, aquam atque terram consecutæ sunt. Ignis enim calidus & siccus est, aër calidus & humidus: aër enim quasi exhalatio est: aqua autem frigida & humida: terra frigida atque sicca. Ita fit, ut rectè istæ differentiæ primis naturis tributæ esse videantur, & ex earum ratione horum numerus constet. Omnes enim etiam qui

simplicia

simplicia corpora elementa faciunt, alij vnum, alij duo, quidã tria, nonnulli quatuor ponunt. Atque ij quidem qui vnum modò primum esse dicunt, deinde concretionẽ & raritate cætera generant, duo principia faciunt densitatem & raritatem, vel calorẽ & frigus. Hæ enim vim efficiendi habent, vnum autem vt materia ab eis ponitur. Qui autem deinceps duo faciunt, vt Parmenides, ignẽ & terram, ea quæ his interiecta sunt, vt aëra & aquam, horũ permixtiones ac temperationes volunt esse. Eodẽque modo ij qui tria faciunt, quemadmodum Plato in diuisionibus. Medium enim temperationem facit: eadẽque ferè dicunt & qui duo & qui tria ponunt, nisi quòd hi medium in duo secant: illi autem vnum tantum faciunt. Quidam verò statim quatuor ponunt, vt Empedocles. Sed hic quoque in duo quatuor contrahit. Igni enim cætera omnia opponit facitque contraria. Ignis autem non est simplex, nec aër, nec vllum eorum quæ commemorauimus, sed concreta atque confusa. Et quanquam eiusmodi sunt simplicia, non tamen eadem, vt id quod igni simile est, ignis speciem gerit, & quod aëri simile est, aëris. quod item fit in cæteris. Ignis autem, vis est maior caloris, vt glacies frigoris. Concretio enim & feruor exuperantiæ quædam sunt, frigoris illa, hic caloris. Quòd si glacies humoris frigorisque concretio est quædam, ignis etiam erit feruor caloris & siccitatis. Itaque nec ex glacie, nec ex igne quicquam efficitur. Cùm autem quatuor sint corpora simplicia, vtrumque duorum vtriusque loci est. Ignis enim & aër eius loci sunt, qui in extremum fertur, aqua verò & terra eius qui in medium. Extremæque sunt quidem maximæque sincera, ignis & terra: & media autem & permixta magis, aqua atque aër: atque vtraque vtriusque contraria sunt. Nam & igni aqua contraria est, & terra aëri: hæc enim ex affectionibus proprietatibusque contrariis constant. Veruntamen cùm quatuor sint omnino, vna in quoque reperitur. Nam & terræ siccitas magis est propria quàm frigus, & aquæ frigus magis quàm humor, & aëris humor magis quàm calor, & ignis calor magis quàm siccitas. Quoniam autem supra expositum est simplicia corpora Cap. 4. alia ex aliis oriri, idque sensu percipi constat (neque enim commutatio esse posset, quippe cùm ex affectionibus eorum quæ apta sunt & tangunt inter se, commutatio oriatur) quis sit mutue eorum in-

ter se mutationis ac vicissitudinis modus dicendum est, & utrum omne elementum ex quoque oriri possit, an nonnulla possint, alia non possint. Illud quidem perspicuum est, omnia naturæ vi utro citroque oriri. Ortus enim & in contraria progreditur, & ex contrariis: elementa autem omnia repugnantiam quandam inter se habent, propterea quod contrariæ sint eorum differentia. Aliis enim utraque contrariæ sunt, ut igni & aquæ, cum ille calidus sit & siccus, hæc humida atque frigida. Aliis autem altera tantum, ut aëri & aquæ. Ille enim humidus est & calidus, hæc frigida & humida. Ita hoc perspicuum est in toto genere, omne elementum ex quoque naturæ vi oriri. Sed hoc ipsum in quoque facile animadverti licet quodammodo. Omnia enim ex omnibus quidem oriuntur, sed maiore & celeritate, & tarditate, & facilitate, & difficultate differunt. Quæ enim inter se communionem quadam qualitatis iuncta sunt, eorum velox est mutatio, quæ non sunt, tardior, quod facilius unum quam duo, vertitur, veluti ex igne aër oriatur, quod celerius hic se vertat. Ignis enim calidus est & siccus, aër autem calidus & humidus. Ita si ab humore siccitas vincatur, aër erit: rursus autem ex aëre aqua oriatur, si calor à frigore superetur. Nam quoniam illum calidum humidumque posuimus, & hanc humidam ac frigidam, propterea calore mutato, aqua oriatur. Eodemque modo aqua in terram, & in ignem terra se vertet. Utraque enim cum utrisque aliqua societate coniunguntur, quandoquidem aqua frigore, humoréque prædita est, terra verò frigore ac siccitate. Ita si humor vincatur, terra oriatur. Rursusque quoniam in igne siccitas inest & calor, terra autem frigida & arida est, si frigus consumatur, ex terra oriatur ignis. Ex quibus perspicuum est, & simplicium corporum ortum vicissitudine quadam contineri, & modum hunc mutationis esse facillimum, propterea quod communionem quadam qualitatum teneantur ea quæ deinceps sequuntur. At ex igne aqua, & aëre terra, rursusque ex aqua & terra aër, atque ignis oriri quidem possunt, sed difficilius, quod plurimum sit mutatio. Necesse est enim, si ex aqua oriatur sit ignis, & frigus interire, & calorem: rursusque si ex terra aër, frigus siccitatémque consumi. Eademque ratione si ex igni & aëre aqua terraque orientur, utraque qualitas vertatur neces-

se

se est. Atque hic quidem ortus longior est. Sin vtriusq; altera qualitas deleatur, facilius illa quidem est, non est tamen eorum inter se mutatio, sed ex igne & aqua, terra atque aër, ex aëre ac terra ignis & aqua orientur. Cùm enim aquæ frigus deletũ erit, & ignis siccitas, aër erit. Remanet enim huius calor, & illius humor eodẽ modo. Cùm autem ignis calor, & aquæ humor tollẽtur, tum terra orietur, propterea quòd illius siccitas, huius humor relinquatur. Eodẽmque modo ex aëre ac terra, ignis & aqua nascuntur. Cũ enim aëris calor interit, terræ autem siccitas, aqua orietur: nam & illius humor, & huius frigus remanet. Cùm porrò aëris humor, & terræ frigus tollitur, ignis existit, quòd illius calor relinquatur, & huius siccitas, quæ quidem ignis sunt propriae. Atque etiam sensui ignis ortus conuenit. Flamma enim maximè ignis est, hæc autem fumus est ardens: fumus verò ex aëre, terræque constat. In iis autem quæ consequuntur, non potest interempta altera qualitate in vtroque elementorum, in vllum corpus mutatio vicissitudòque eorum fieri, quòd in vtroque vel eadem, vel contrariæ relinquantur, quorum ex neutris corpus oriri potest, vt si ignis siccitas deleatur, aëris autem humor: in vtroque enim calor remanet. Si verò vtriusque calor, contrariæ remanent, humor, & siccitas. Eodẽmque est ratio cæterorum: in omnibus enim quæ sunt eius generis inest, partim eadem qualitas, partim contraria. Ex quo simul perspicuum est ea quæ ex vna qualitate in vnã mutantur, vna deleta oriri: quæ autem ex duabus in vnã, pluribus. Atque illud quidem confectum est, & omnia ex quouis oriri, & qui sit eorum inter se vicissitudinis modus. Sed de iisdem hoc etiam modo disputabimus. Nam si eorum corporum quæ natura constant, materia est, vt etiam nonnullis placet, aqua & aër, quæque sunt eiusdem generis, aut vnum, aut duo, aut plura sint necesse est. Vnum quidem omnia esse nõ possunt, vt aër totus, vel aqua, vel ignis, vel terra: siquidem in contraria mutatio est. Si enim sit aër, cum remanebit, commutatio erit, non ortus. Simul autem non ita videtur, vt aqua simul sit, & aër, aut quoduis aliud. Sic enim erit repugnantia quedã & differentia, cuius alteram particulã, vt calorem ignis, habebit. Nec verò ignis erit aër calidus, quippe cũ quod tale est, commutatio sit: neque ita res habere videatur. Rursus au-

tem si ex igne aër oriatur, caloris in contrarium mutatione erit. Hoc ergo aëri conueniet, eritque aër frigidum quiddam. Ita ignis aër calidus esse non potest. Simul enim idem calidum erit & frigidum. Aliquid ergo aliud præter vtrumque idem erit, quædamque alia materia communis. Eademque ratio in omnibus valet ad docendum non esse vnum horum, ex quo cætera oriuntur. Quin nec aliud quiddam præter hæc quatuor, veluti aliquid quod medium locum inter aëra & aquam, vel aëra & ignem, ita tamen, vt aëre igneque sit crassius, tenuius autem cæteris. Erit enim illud aër, ac ignis cum repugnantia. At priuatio est contrariorum alterum. Non igitur illud solum vnquam esse potest, vt aiunt quidam, quod infinitum est & continet. Eadem ergo ratione quoduis horum erit, aut certe non aër potius quam ignis. Quod si nihil quod quidem sub sensum cadat, his prius est & antiquius, hæc erunt omnia. Necesse est igitur, aut ea permanere, nec alia in alia se vertere, aut se vertere, atque id, vel omnia, vel quædam, quemadmodum Plato in Timæo scriptum reliquit. Necesse quidem esse ea vltro citroque vicissim mutari, antè demonstratum est. Non pari autem celeritate aliud ex alio oriri, hoc etiam supra diximus: propterea quod eorum quæ eadem qualitate prædita sunt, celerior sit inter ipsa mutatio: eorum autem quæ non eadem prædita sunt, tardior. Ac si vna est qualitatum repugnantia qua mutantur, duo esse necesse est. Materia enim medium est, cum sub sensum non cadat, neque separari possit. Quoniã autem plura esse videmus, duæ minimum erunt. Si duæ sunt, tria esse non possunt, sed quatuor, vt constat: quandoquidem tot sunt paria. Cum enim sex sint, duæ esse nõ possunt, quod sunt inter se contrariæ. Ac de his quidè antè dictum est. Quoniã autè vicissim alia in alia se vertunt, eorũ principium vllum esse nõ posse, vel in extremo, vel in medio, ex his intelligi licet. In extremis quidè non erit, propterea quod sic ignis vel terra erunt omnia. Atque hæc quidè ratio idè valet quod illa, qua ex igne aut terra oriri omnia dicatur. Præterea ne mediũ quidè horũ principium esse vlllo modo potest, quæadmodum nonnullis placet, aëra & in ignem verti, & in aquam: aquam verò & in aëra, & in terram: extremorũ verò nõ iã esse vicissitudinẽ. Insistendũ est enim, nec hîc in infinitũ progrediendũ recta via in vtrâque partẽ. Sic enim innumerabiles in vno erũt qualitatum

repu-

repugnãtia. Sit enim T terra, L aqua, A aër, I ignis: si ergo A in I & L versatur, quaedã etiam erũt A & I cõtrariæ qualitates. Sint sanè candor & nigror. Rursus si in L A se vertat, aliæ erũt cõtrariæ, propterea quòd L & I non idẽ sunt. sint sanè siccitas atque humor, ita tamẽ vt siccitas S, humor H litera notetur. Si ergo candor remaneat, aqua humida erit & cãdida. Sin minus, atra aqua erit. In cõtraria enim mutatio est. Necesse est igitur aquã, vel albã esse, vel nigrã. Sit autem primũ. Eadem igitur ratione S, id est, siccitas, in I intelligetur. I ergo etiã, id est, ignis in aquã mutabitur. Sunt enim cõtraria. Ignis enim primò niger erat, deinde siccus: aqua verò primũ humida, deinde cãdida. Perspicuũ est igitur omniũ inter se mutationẽ futurã, & præterea quòd T, id est, terræ cæteræ conuenient, duæq; cõiunctæ qualitates humor & cãdor. Hæ enim quodã modo nõ fuerant copulatæ. Quod autẽ cum doceri instituissemus, huc antè delapsi sumus, hæc ipsa in infinitũ progredi non posse, id hinc perspicitur licet, quòd si rursus ignis qui litera I à nobis designatus est, in aliud se vertat, nec regrediatur, vt in M: aliæ qualitates cõtrariæ præter eas quæ cõmemoratæ sunt, contrariæ I & M reddent. M enim idẽ esse quod horũ quatuor T L A I aliquod, non ponitur. Sit ergo K in I, & O in M, ita fiet, vt K in omnibus T L A I insit. Eorũ enim inter ipsa mutatio & vicissitudo est. Et quanquã hoc nondũ ostensum est, tamen illud perspicuũ est, si rursus M in aliud se vertat, fore vt alia qualitatum contrariarũ in M & I, repugnantia reperiatur. Cũque eadem semper ratione cum eo quod proponetur, in superioribus qualitatum repugnãtia quaedam sit futura, fiet, vt si infinita sint, etiam innumerabiles qualitatum repugnantia vni cõueniant. Quod si fiat, nec quicquã definiri poterit, nec oriri. Oportebit enim si aliud ex alio oriatur, per totidem qualitatum repugnantias progredi, atque eo amplius, vt in nonnulla nunquã futura sit mutatio, vt si innumerabilia sunt media, quod necesse est, si elementorũ infinitus sit numerus. Præterea ne ex aëre quidem in ignẽ mutatio fieri poterit, si quidem infinitæ sunt qualitatum repugnãtia. Sic etiam fiet, vt vnum sint omnia, cum præsertim necesse sit omnes conuenire iis quidem quæ infra I sunt, illas superiorum: his autem ipsis eas quæ inferiorum sunt. Ita vnum erunt omnia. Mirabitur autem aliquis quõnam modo ij qui plu- Cap. 6.

ra vno initia, & quasi elementa corporum ponunt, ita tamen, ut eorum inter se mutationem ullam fieri negent, id quod Empedocli placet, corpora inter se posse comparari possint dicere. Atqui hoc ipse asserit: hæc enim paria sunt omnia. Ac si quantitate comparentur, necesse erit aliquod idem inesse in omnibus, quæ possint comparari, quod ea dimetietur. Vt si ex aquæ sextario decem aëris fiant. Idem certè erat vtrumque, si eadem eis mensura adhibeatur. Si verò non ita comparari ex quantitate possint, ut spectetur quantum ex quanto oriatur, sed ex eo quod possunt, ut si sextarius aquæ tantumdem refrigerare possit, quantum decem aëris, hoc etiam modo ex quantitate, non qua ex parte quanta sunt comparari possunt, sed quatenus aliquid possunt. Licebit etiam non ex quantitatis mensura & modo vires conferre, sed per proportionem: veluti, ut hoc calidum, hoc candidum. Illud autem, ut hoc, in qualitate similitudinem, in quantitate autem æqualitatem significat. Absurdum ergo videtur, corpora quæ mutari non possint, non proportionem comparari posse, sed mensura virium, & ex eo quod par sit tanti ignis calor, vel similis, & aëris multo maioris. Idem enim quod maius est, quia eiusdem est generis, eandem rationem habebit. Nec verò Empedoclis ratione, & sententia accretio futura est, nisi ea quæ additione existit. Igni enim ignem ei augeri placet,

„ Terra suum amplificat genus, æthere crescit & æther.

Hæc autem adduntur. At non ita ea quæ crescunt, augeri videtur. Sed multo eidem difficilius est de ortu, quæ natura inuehit explicare. Quæ enim natura oriuntur, omnia vel semper hoc modo, vel plerumque oriuntur. Quæ autem non semper, nec plerumque fiunt, ea casu & fortuna eueniunt. Quidnam causæ est, cur ex homine homo vel semper, vel sæpe nascatur? & ex tritico triticum, nõ olea oriatur? An quia si hoc modo componantur, os oritur? Neque enim ex iis quæ concurrunt casu quicquã oritur, quemadmodum ipse ait, sed ratione quadam. Quæ ergo horum causa est? nõ enim quidem certè ignis aut terra: nec verò concordia & discordia. concretionis enim illa causa est tantum, hæc secretionis. hoc autem vis est, & essentia cuiusque, non solum permixtio mixtarum, & secretio rerum, ut ei placet. Sed fortuna in his nominatur, non ratio: temerè enim fortè

& casu aliqua permisceri tēperarique possunt. Eorum igitur quæ
 natura constant, causa, talis vel talis constitutio est: atque hæc na-
 tura est cuiusque, de qua nihil dicit. Nihil ergo de natura differit,
 cūmque in eo virtus naturæ sit & bonum, is tamen permixtionem
 solam summis effert laudibus. Atqui non discordia, sed concordia
 elemēta, quæ naturæ ordine deo priora sunt, secernit, atque hæc ip-
 sa in deorum numero reponuntur. Præterea de motu simpliciter, nō
 accuratè differit. Non enim satis est concordiam & discordiā mo-
 uere dicere, nisi etiam eodem addatur, vim rationemque amicitie
 esse hoc tali motu ciere, discordiæ autem tali. Eum ergo oportuit
 vel definire, vel ponere, vel demonstrare, aut accuratè, aut negli-
 genter, aut certè aliqua alia ratione vti. Iam verò quoniam corpo-
 ra & vi contrāque naturam, & natura moueri videntur, vt ignis
 in sublime non vi, deorsum autem vi fertur: ei autem quod vi fit,
 id quod secundum naturam est, repugnat, estque contrarium, &
 aliquid vi moueri potest: fit vt aliquid etiam natura moueri possit.
 hunc ergo motum affert, vel nullum affert concordia. Nam terram
 deorsum ferri contrariū est cōcordiæ, secretionique simile videtur:
 & discordia potius naturalis motus causa est, quàm concordia. Ita
 cōcordia omnino naturæ potius aduersabitur. Omnino autē, nisi cō-
 cordia vel discordia motū afferat, nullus erit, nec motus, nec status
 ipsorum corporum, quod absurdum est. Iam verò ea moueri constat.
 secreuit enim discordia, æther autem non à discordia sursum elat-
 tus est, sed interdum quasi à fortuna eum elatum esse dicit,

„ Tunc etenim hoc pacto, diuerso sæpe cucurrit:

Interdum autem ignem naturæ vi in sublime ferri afferit,

„ Ast æther longis sub humum radicibus ibat.

Quinetiam eundem mūdi statū nunc in discordia, qui superioribus
 tēporibus in concordia fuerit, esse tradit. Quid ergo primū est quod
 motū affert, & quæ causa prima motus est? Non enim quidem certè
 cōcordia & discordia, sed alicuius hæc motus causa sunt. Quòd si
 est, illud erit principium. Illud etiam absurdum est, animū ex ele-
 mentis constare, aut aliquod eorum esse. Cōmutationes enim animi,
 quo tādē pacto erunt? veluti musica, & rursus musicæ ignoratio
 vel memoria, vel obliuio. Neque enim dubium est, quin si anima
 ignis sit, in eū cadāt omnes eæ affectiones ac proprietates, quæ igni

qua ex parte ignis est, cōueniunt: sin concreta sit ex multis, eæ quæ
 sunt corporis, cū tamen harum nulla corporata sit. Sed hæc sunt
 Cap. 7. alterius artis & disputationis. De elementis autem, ex quibus
 corpora constant, vt differamus, ij quidem quibus aliquid commu-
 ne videtur esse, aut vltro citroque verti, si vnum horum, alterum
 etiam concedere coguntur. Qui autem alia ex aliis oriri non faciūt,
 nec singula è singulis, sed eo modo quo ex muro lateres, ij incom-
 modum suscipiant necesse est. Quī autē ex illis erunt carnes, ossa, &
 quiduis aliud? Quod verò affertur, sollicitos habet eos etiam qui ele-
 menta alia ex aliis oriri volunt, quomodo ex eis aliquid aliud præ-
 terea oriatur: vt ignis in aquā, aqua in ignē se vertat. Est enim cō-
 mune quiddā id quod subiicitur. Caro verò & medulla ex eis etiā
 oriuntur: hæc autē quomodo oriuntur? Ii enim qui Empedoclis sen-
 tentiā defendunt, quē modum afferent? Cōpositio enim sit necesse
 est, quēadmodum ex lateribus & lapidibus murus cōstruitur. Hæc
 autem admixtio ex elementis quidem quæ integra seruantur, con-
 stabit, sed quæ ex minutis partibus inter se cōponantur & tempe-
 rentur. Sic ergo caro & quiduis aliud componitur. Sic verò fiet, vt
 nō ex quavis parte carnis ignis & aqua oriātur: quēadmodum enim
 ex hac ceræ parte sphaera, & ex aliqua alia pyramis fieri potest,
 sed ex vtroque vtrūque fieri poterat: ita hæc quidem ex carne hoc
 modo, id est, ex quavis parte ambo oriuntur. quod facere nō licet iis
 qui illum modum inducūt: sed quemadmodum ex muro lateres &
 lapides existūt, vtrumque ex alio loco atque parte. Eodēque mo-
 do ab iis qui vnam eorum materiam faciunt, hoc quæri potest, quo
 tandem modo aliquid ex vtroque, vt frigore & calore, vel igne
 atque terra, futurū sit. Si enim caro ex vtroque constat, & neutrū
 illorū est, nec rursus eorum quæ integra seruantur, compositio, quid
 restat vt sit id quod ex illis constat, præter materiā? Alterius enim
 interitus aut alterum facit, aut materiam. An verò quoniam &
 magis & minus calidū frigidūque est, cū planè ac reipsa est
 alterum: alterum non reipsa erit, sed tantū poterit esse? Cū ve-
 rò non omnino, sed quasi calidum fuerit frigidum, & vt frigidū,
 calidum, quòd ea quæ miscētur, exuperantias suas alia aliorum in-
 terimāt, tum nec materia erit, nec contrariorum illorum vtrumque
 reipsa omnino, sed ea quæ illis interiecta sunt. Qua autem ex parte
 calidius

calidius aut frigidius, aut contrà esse potest: hac quidem ratione duplo magis calidum aut frigidum esse potest, vel triplo magis, vel alio modo generis eiusdem. Erūt igitur mixta & concreta cū ab iis diuersa sint ex contrariis vel elemētis, & elementa ex illis, quæ quodam modo esse ea possunt: non ita tamen, vt materia, sed eo modo quo diximus: estq; hoc modo admixtio, illo materia, id quod existit. Quoniam autē patiuntur etiam contraria eo modo quem principio explicauimus (quod enim reipsa calidum est, frigidum esse potest, & quod reipsa frigidum est, calidum) fit vt nisi paria sint, alia in alia se vertant: quod in aliis quoque contrariis fit eodem modo. Ac primū quidem sic elementa mutantur: ex his autem carnes & ossa constant, quæque sunt eiusdem generis, cū id quod calidum est frigidum, & quod frigidum est, calidum efficitur, & ad medium perueniunt. Hic enim neutrū est. Medium autem multas habet partes, nec indiuiduum est. Similique modo humida & arida, & quæ sunt generis eiusdem, cū ad mediocritatem reuocantur, carnem, ossa, aliæque eiusdem generis faciunt.

Omnia autem concreta corpora, quæ circum mediij locum sita Cap. 8. sunt, ex omnibus simplicibus constant. Nam & terra omnibus admixta est, quòd maximè ac diutissimè sit in suo quidque loco: & aqua, quòd ea quæ ex pluribus naturis concreta sunt, determinētur, maximèque aqua vna ex omnibus simplicibus facile determinari possit, & præterea quòd terra sine humore constare non possit, sed aqua eam contineat. si enim planè humor ei adimeretur, difflueret. Ac terra quidem & aqua has ob causas admixtæ sunt: aër autem & ignis, quòd terræ & aquæ sint contraria. Terra enim aëri, aqua igni repugnat: duntaxat vt essentia essentiæ contraria esse potest. Quoniam igitur ortus rerum sunt ex contrariis; & alterum contrariorum extremum inest, alterum etiam insit necesse est. Ita in omni eo quod concretum est, omnia simplicia reperientur. Hoc alimentum cuiusque declarat. Omnia enim & iisdem ex quibus constant, aluntur: nutriuntur autem omnia pluribus. Nam quæ vna aqua maximè contenta videntur, vt ea quæ terra ex se fundit, pluribus aluntur. Aquæ enim admixta est terra. Itaque agricolæ cū irrigare volunt, ea studiose admiscent. Quoniam autem cibus materiæ locum tenet, & quod cibum capit & alitur, coniuncta

materiae forma ac species est, hoc quidem consentaneum est, ut ignis solus ex simplicibus corporibus quae gignuntur ex se inuicem alatur, quemadmodum etiam priores tradunt. Solius enim ignis ac maxime species & forma est propria, propterea quod naturae vi in extremum feratur. Vnumquodque autem in suam regionem naturae vi ferri solet: forma vero ac species omnium in terminis est. Illud ergo confectum est omnia corpora ex omnibus simplicibus consistere.

Cap. 9. Quoniam autem nonnulla oriri interireque possunt, & ortus circum medium mundi locum est, omnis ortus pariter quot quaeque sint principia dicendum est. Tum enim denique singula videbimus, cum de vniuersis primum dixerimus. Sunt igitur & pari numero, & eiusdem generis principia, quae in aeternis naturis primisque reperiuntur. Vnum enim materiae, alterum formae vim habet, locumque obtinet. Tertium etiam praeterea adiungendum est. Neque enim in duobus, quemadmodum ne in primis quidem satis est ad procreandum virium. Ac causae quidem quae materia dicitur, locum tenet in iis quae generantur, vis ea qua & esse & non esse possunt. Alia enim necessario sunt, ut aeterna, alia nulla sunt necessario. Horum autem illa non possunt non esse, haec esse non possunt, propterea quod fieri non possit, ut quod necessarium est secus cadat. Quaedam & esse & non esse possunt, quo in genere est id quod oriri potest, & quod interire. Hoc enim aliquando est, aliquando non est. Ex quo fit, ut necesse sit ortum ac interitum in eo quod esse & non esse potest, versari. Itaque hoc ipsum in iis quae generantur eius causae quae materia appellatur, locum obtinet: eius autem cuius gratia aliquid fit, forma ac species, quae cuiusque essentiae ac naturae ratio est. Tertiam vero etiam adesse oportet, quam omnes animo depingunt, nemo autem exprimit, sed alij in formarum natura satis magnam vim inesse ad gignendum putauerunt, in his in Phaedone Socrates. Is enim aliis reprehensis quasi nihil dixerint, ponit eorum quae in rerum natura sunt, partim formas esse, partim res quae formis participant, & quamque harum ex forma & idea dici esse, communionem autem oriri, & interire eiusdem amissione. Ita fit, ut si haec vera sint, species atque ideas necessarias putet causas esse & ortus & interitus. Alij autem ipsam materiam satis esse iudicauerunt: ab ea enim motum existe-

re. Sed neutrorum vera est sententia. Si enim causæ sunt species, cur non semper & continenter generant, sed aliàs gignunt, aliàs non gignunt, cum semper sint & species & res earum participes? Præterea in nonnullis aliquid aliud causam esse perspicimus. Nam & medicus valetudinē efficit, & sciētiam is qui scientia est præditus, cum interea sit & valetudo ipsa, & scientia & res quæ earum sunt participes. Quod item in aliis quoque fit, quæ vi & facultate aguntur. Quod si quis in ea sententia sit, ut dicat materiam propter motum gignere, magis ex ratione naturæ dicat, quam ij qui illam sententiam sequuntur & inducunt. Quod enim commutat, & quod figurat, magis est gignendi causa: in omnibusque soliti sumus dicere id facere equaliter in iis quæ natura, & in iis quæ arte elaborantur, quod vim mouendi habet. Quanquam ne hi quidem verè dicunt. Materie enim est pati ac moueri, mouere autem & facere alterius cuiusdam facultatis. id quod & in iis quæ arte, & in iis quæ natura efficiuntur, animaduerti potest. Neque enim aut aqua animal ex se facit, nec lignum lectum, sed ars ipsa quæ adhibetur. Itaque ob eam causam ne istorum quidem vera sententia est, & quod veriore magisque propriam causam prætermitunt (rationem enim formamque tollunt) præterea vim corporibus tribuunt, qua instrumentorū instar generant, sublata ea causa quæ forma dicitur. Quoniam enim, ut inquit, calor naturæ vi dissipare solet, & frigus cogere, & quodque cæterorum aliud facere, aliud accipere ac pati, ex his censent, ac per hæc cætera omnia & oriri & interire. sed ignis etiam ipse moueri atque pati videtur. Præterea similiter faciunt, ut si quis serræ & unicuique instrumento, eorum quæ fiunt causam ascribat. Nam & cum serra utitur quispiã, diuidatur, & cum radit, expoliatur lignū necesse est. quod etiam fit in aliis eodem modo. Quare ut ignis quam maximè faciat & motū afferat, tamen quæadmodum moueat non cōsiderant, quod scilicet multò deterius, quam instrumenta. A nobis autem & generatim antea de causis dictum est, & modò de materia & forma explicatum: & præterea quoniam motū qui per locum fertur, æternum esse ostendimus, his constantibus ortus sit continuata quadam serie necesse est. Motus enim quo per locum

aliquid fertur, faciet ut ortus sempiterna quadam continuatione consequatur; propterea quod & inducat & abstrahat id quod gignendi vim habet. Hoc etiam perspicuum est, id quod antè dictum est, verum esse, motum eum quo aliquid mouetur loco, primas motum obtinere, non ortum. Multò enim magis consentaneum est, id quod sit in rerum natura, causam esse eius quod non est, originis & status, quàm id quod nullum est, eius quod est. Atqui id quod loco mouetur, in rerum est natura, quod gignitur ac fit, non est. Itaque motus is quo res mouentur loco, ortu prior est & antiquior.

Cap. 10. Quoniam autem positum est & demonstratum, ortum interitumque rerum perpetua quadam consequentia contineri, motumque eum quo res mouentur loco, ortus rerum causam esse statuimus, hoc censemus, si vnus tantum sit motus qui fit per locum, vtrumque non posse existere, quòd sint contraria. Idem enim & quod eodem modo affectum est, semper idem facere natura solet. Ita aut ortus, aut interitus esset æternus. Plures autem motus esse debent, atque ij cõtrarij vel mutatione loci, vel inæquabilitate. Contrariorum enim causæ sunt contrariæ. Itaque non primus motus causa est originis & interitus rerum, sed is quo obliquus orbis voluitur. In eo enim motu & continuatio vna est, & duo motus inciendo. Si enim & continenter & semper ortus interitusque rerum futuri sunt, & aliquid sit quod perpetuo pulsu agitetur, necesse est, ut ne hæ rerum mutationes ac vicissitudines deficiant: & duo motus sint, ne alterum tantum relinquatur. Ac continuationis quidem perpetuitatisque, vniuersi motus, quo fertur, causa est: accessionis autem & recessus, orbis obliquitas. Sic enim fit ut interdum procul absit, interdum propè sit. Quoniam autem dispar interualum est, non erit motus æquabilis. Ita si ex eo gignit, quòd accedat, & propè adsit, ex eo etiam quòd recedat, & procul absit, hoc ipsum interimere dicetur: etsi ex eo generat, quòd sæpe accedat, interimit etiam ex eo quòd plerumque abeat & recedat. Contrariorum enim effectuum contrariæ sunt causæ. Parique temporis spacio interitus rerum ortusque quos natura affert, concluduntur. Itaque tempora & vita cuiusque rei, numero continentur, eoque definiuntur. Omnium enim rerum descriptio & ordo est, omnique tempus ac vita certo quodam termino circumscribitur, quanquam non eodem

omnia

omnia, sed aliis longior, aliis breuior datus est. Sunt enim quibus annus datus est terminus quasi vitæ modus: sunt quibus diuturnior: sunt etiã quibus breuior. Ea etiã quæ sensus iudicio cõficiuntur, cõsentire videtur cū iis rationibus quibus vtimur. Animaduertimus enim & accessu solis rerũ ortum existere, & eiusdem recessu interitum consequi, & vtrũque paribus temporũ spatiis. Par enim & æquale est tẽpus originis ac interitus quæ natura affert, sed plerũque fit, vt res breuiore spacio intereant, propter earũ inter se temperationẽ. Si enim materia non sit æquabilis, nec omni ex parte eadem, dispares etiã & inæquales ortus sint necesse est, aliique celeriores, alij tardiores. Ita fit, vt harum rerum ortu in aliis interitus consequatur. Semper autẽ, vt dixi, ordo seriẽsque rerũ in gignendo occidendõq; perpetuabitur, nec vnquam intermittetur propter eam causam quam attuli. idque accidit, nec iniuria. Quoniã enim omnibus in rebus naturam id quod melius est appetere, & ad id conari censemus: & esse, quàm non esse melius est (esse autem quot modis dicatur, alio loco explicatum est) & hoc ipsum omnibus conuenire non potest, propterea quòd longius ab initio discedant: ob eam causam Deus eo modo qui reliquus erat, perpetuam rerũ originẽ fabricatus, vniuersum omnibus suis numeris expleuit. Ita enim maximè status rerum continuari perpetuarique potest, propterea quòd proximè ad naturã essentiãque accedat, ea origo quã eternitas consequatur. Huius autem, quemadmodum sæpe dixi, causa est motus qui in orbẽ circũmque fertur, quãdoquidem is vnus est continuus. Itaque cætera omnia quæ qualitatibus & proprietatibus vt simplicia corpora, alia in alia se vertunt, motũ eum qui in orbem incitatur, imitantur. Cùm enim aër ex aqua oritur, & ex aère ignis, rursusque ex igne aqua, ortũ in orbem latum esse dicimus, quòd retro vicissim cõmeet. Ita rectus horum motus, cùm eum qui in orbem fertur, imitatur, continuus fit & æternus. Ex quibus illud etiã perspicuum est, de quo nõnulli quærũt, cur cùm vnumquodque corpus in suum locum fertur, immẽso tempore ea corpora quæ ex pluribus naturis concreta sunt, non disiuncta sint. In causa est, eorũ inter se mutatio. Si enim quodque in sua regione maneret, nec in id quod vicinũ est, verteretur, iam diuulsa essent. Mutãtur quidem propter motũ qui duplex est: quoniã autem mutantur, nullum eorũ in vlla

D.i.

certa sede manere potest. Perspicuum est ergo ex iis quæ dicta sunt, & ortum ac interitum esse, & cur sint, & quid sit quod oriri potest, quodque interire. Quoniam autem si motus est, aliquid esse necesse est, quod motum afferat, quemadmodum antea alio loco docuimus: & si perpetuus est, aliquid etiam quod perpetuo pulsu agitet, esse debet: idemque si continuus est, unum & idem, quod sit & immobile, & originis expers, & commutationis: & si plures sunt motus qui in orbem ferantur, plura illa quidem necesse est esse, sed ea omnia quodam modo uno principio contineri: tempus autem si continuum est, motus etiam continuus est necessario, siquidem tempus sine motu esse nullo modo potest: profecto si quis motus sit continuus, eius erit numerus & mensura tempus. Ex quo fit, ut eius etiam sit, qui in orbem incitatur, quemadmodum prima disputatione explicatum est. Si autem queratur, sitne motus continuus ex eo quod id quod mouetur continuum sit, an ex eo quod res in qua mouetur, id est locus vel affectio, non est quidem dubium, quin ex eo dicatur, quod id quod motu ciatur. Quo enim modo affectio continua esse potest, nisi ex eo quod res cui convenit, sit continua? Quod si ex eo etiam dicatur, quod id in quo est, continuum sit, hoc ipsum loco tantum attribui poterit, praesertim cum magnitudinem quandam contineat. Huius porro quod rotundum est, id unum est continens. Ita ipsum sibi est continens semper. Quod ergo corpus in orbem circumque fertur, id motum continentem efficit, tempus autem motio. Quonia autem in iis quæ continenter vel oriendo, vel commutando, vel omnino mutando mouentur, aliquid ita ex alio consequi animaduertimus, ut is ordo non interrumpatur: nunc utrum aliquid sit, quod necessario sit futurum, an nihil, sed omnia non oriri possint, videndum est. Esse enim quaedam perspicuum est. Ob eamque causam aliud est τὸ εἶναι aliud τὸ μέλλειν. Quod enim verè dici potest, ὄν εἶναι, id aliquando esse verè dici debet. At quod nunc verè dicitur, ὄν μέλλειν, id est, fore, nihil prohibet non fieri. μέλλειν enim βασιλεὺς, id est, qui ambulaturus est, fieri potest, ut non ambulet. Omnino autem quoniam quaedam sunt res, quæ & esse & non esse possunt, non est dubium, quin eadem sit vis eorum quæ fiunt, ita ut non sit necesse hoc, vel illud euenire ac fore. Quæri ergo hoc loco potest, sintne omnia eiusmodi, an non, sed quaedam omnino ac planè necesse sit fieri. sintque ut quaedam quæ non possunt

sunt non esse, alia quæ possunt: sic etiam in origine: ut reuersiones solis fieri necesse est, nec possunt nõ fieri. Fuerit etiam id quod prius est necesse fieri, si posterius erit, ut si domus, etiam fundamentum, & si hoc, lutum. At enim quæri hoc etiam potest, utrum si fundamentum extitit, domum quoque necesse sit construi: an non iam, nisi illud etiã omnino fieri sit necesse. si verò hoc, necesse est fundamento iactò, etiam ædificari domum. Sic enim prius ad posterius affectum erat, ut si illud futurum esset, hoc prius factũ esse necesse esset. Si igitur necesse est posterius fieri, id etiã quod prius, necesse est: & si id quod prius est, id etiam quod posterius, necesse est fieri, non tamen propter illud, sed quia ponebatur necessariò futurum. Ergo in quibus id quod posterius est, necesse est esse, in iis retro com meat: semperque eo quod prius est, & antecedens posito, id etiam necesse est fieri quod posterius est & consequens. Ac si in infinitum deorsum versus progrediantur, non necesse erit omnino id quod posterius est, euenire: quin ne ex adiunctione quidem. Semper enim alterum necessariò antecedit. propter quod illud necessariò eueniet. Ita fit, ut nisi sit infinitatis principium, nec primum quicquã futurum sit, ex quo ipsum necesse sit euenire. Nec verò in iis etiam quæ terminis concluduntur, hoc verè licebit dicere, quod absolutè necesse est fieri aliquid, veluti exempli causa, domum necesse esse ædificari, cum fundamenta iacta sunt. Cum enim iacta sunt, nisi semper hoc necesse sit fieri, efficietur semper esse id quod fieri potest, ut non semper sit. Atqui in ortu semper esse debet, si eius necessariò sit ortus. Quod enim necessariò est, id etiam simul ac continuò est sempiternum, præsertim cum id quod esse necesse est, non possit non esse. Ita fit, ut si necessariò est, æternum sit: & si æternum, necessariò. Et si ortus, ergo alicuius necessariò est, eiusdem etiam ortus est sempiternus: & si sempiternus, necessariò est. Si igitur alicuius necesse est absolutè esse originẽ, necesse est eam reuolui, & retro vicissim com meat. Necesse est enim ortum rerum, aut terminum habere, aut non habere: & si non habere, vel directã via progrediendo, vel retro, & in orbem vicissim com meando. Horum autem ortus si æternus erit, non rectã via esse potest, propterea quòd nusquam ad principium peruenitur, siue deorsum versus futura, siue sursum præterita persequamur. Atqui principium esse debet, si ortus finem habet

D.ij.

ac terminum, atque id sempiternum. Retro igitur commeet, in orbéque feratur necesse est. Necesse ergo erit eum reuolui ac reciprocari, veluti si hoc necesse est esse, id etiam quod antecedit, sit necesse est. & si hoc, id etiam quod posterius necesse est euenire. quod idem perpetuum erit, & sempiternū. Nihil enim interest, hoc duobus, an pluribus dicamus effici. In eo igitur motu & ortu, qui in orbem fertur, id quod absolutè necessarium est, ita consistit, vt si in orbem fertur, necesse sit quamque rem & oriri, & ortam esse: & contrà, si necesse est horum origo retro vicissim commeet. neque id iniuria fit, vt quoniam æternus etiam aliter explicatus est motus, qui in orbē circūmq; fertur, & qui cælo attributus est, ea etiã omnia necessariò eueniant & sint, quæ huius motus sunt motiones, quæq; ex eo cõsequuntur. Si enim id quod in orbē fertur, semper alicui motū affert, horū etiã motus in orbē incitetur necesse est. veluti, cū summus motus qui in orbē incitatur est, sol hoc modo in orbem mouetur. quoniã autē hoc modo est affectus, annua tēpora ob eã causam reuoluūtur & reuertūtur. Quæ cū hoc modo eueniunt, ab his moderantur omnia. Cur ergo, quærat aliquis, quædã ita se habere videntur? vt aqua & aër retro cõmeāt, & si nubes futuræ sint, plueret etiã oportet: & si pluat, nubem etiã oportet esse: homines autem & bestię nõ alij ex aliis oriuntur, nec retro vicissim cõmeant, vt vicissim idem oriatur. Non enim necesse est, si pater natus est, te nasci, sed si tu natus es, illum natū esse. Sed hic ortus directam viã sequi videtur. huius autē disputationis principiū illud repetamus, vtrum omnia æquè retro commeet, an non, sed nonnulla numero, alia specie tantū eadē alia ex aliis oriuntur. Illud quidē perspicuum est, ea omnia quorū essentia quæ mouetur, interire non potest, eadē etiam reuera vicissim vltro citròque in ortu commeare, quippe cū motus id quod mouetur, sequatur. Quorū autē natura talis non est, sed interire potest, ea necesse est in gignendo, specie, nõ numero eadē renasci. Itaq; aqua cū ex aëre oritur, & vicissim aër cū ex aqua, aër eiusdem speciei est, non idē reipsa. Quòd si nonnulla eadē etiam re ipsa renascantur, at non ea certè, quorū materia & essentia oritur, estque eiusmodi, vt non esse possit.

F I N I S.

R L L
de nosditz droitz
...nuoir, & contreraoie
...eurs particu